

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

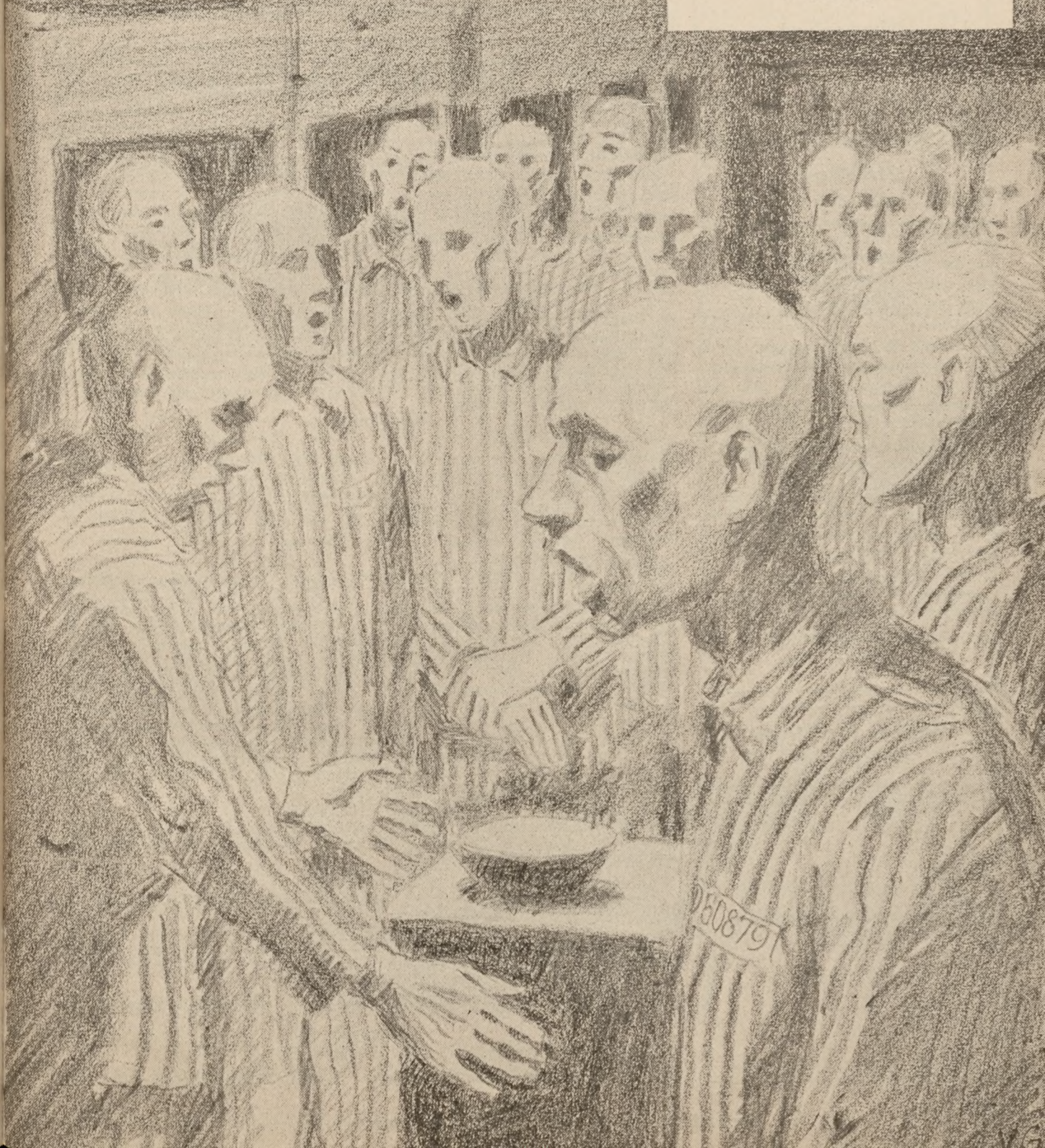
Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

PIGTRAAD

NR. 12 DECEMBER 1954

9. ÅRGANG

Tri- Renseri
Vejlegade 52 Nakskov
Tlf. 1389

**Knuthenlund
Gods**

Møbelhuset
Nykøbing F.

**Landbostandens
Sparekasse**
Nykøbing F

C. W. Kronmann
Jern- og Staalforretning
Nykøbing F

**Allgaier Diesel Traktor
Smedem. Jørgen Larsen**
Gjerlev pr. Slagelse

Spare og Laanekassen
for
Bogense og Omegen

Aktieselskabet
Langelands Bank

**Banken for Ringe
og Omegn**

R. Andersen & Sønner
»GRAND«
Nørre Aaby

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Stiftet 1945

PROTEKTOR: HS. KGL. HØJHED PRINS AXEL

Fondens kontor: St. Kannikestræde 10, Kbh. K. (kontortid 9—16).

Telf.: Om dagen Minerva 1336 om aftenen Ordrup 5075 — Postkonto 780.

Medlemmer: Iflg. fundatsens § 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre. Danske sydslesvigere, der ikke har dansk indfødsret, men iøvrigt opfylder betingelserne, kan også optages, ligesom personer med norsk indfødsret, der har været bo-siddende i Danmark og har øvet aktiv indsats i frihedskampen, også kan optages som medlem.

Formål: Iflg. fundatsens § 14 skal de midler, fonden har til rådighed til uddeling, fortrinsvis komme deporterede, sekundært alle de, der som følge af deltagelse i frihedskampen har været arresteret og interneret, til gode tilligemed disse sidstes efterladte. Kammeratskabshjælpen ydes til: 1) Kammerater, hvis helbred på grund af frihedskampen har lidt sådan skade, at de ikke økonomisk er i stand til at give deres børn den uddannelse, som de ellers ville have fået. 2) Børn efter faldne kammerater. — Beløbet skal fortrinsvis anvendes til at give børnene en uddannelse som den, deres fader ville have givet dem, hvis han var forblevet i live. 3) Tilskud til særlige formål udover de ovenfor under 2 nævnte til kammeraternes enker og børn. 4) Tilskud navnlig som hjælp til studieophold, rekreationsophold her i landet eller i de andre nordiske lande — og andre lignende øjemed.

BESTYRELSE

Forretningsudvalget:

Formand: Konsul, sagfører, Kaj V. Dahl, Vitus Berings Plads 1, Horsens.
Næstformand: Militærattache, Fl. B. Larsen, Stockholm.

Kasserer: Statsaut. revisor H. C. Steen Hansen, St. Kannikestræde 10, Kbh.
Leder af fondens kontor: Arkitekt H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund, Ordrup 5075.

Sekretær: Tobakshandler Sv. Darling, Hillerød.

Den øvrige bestyrelse:

Damtoft, Aage E., præst, Vesterbro 76, Ålborg. Fosmark, Johs., overlærer, Redaktør af Pigtråd. Slagelsegade 9, 2., Kbh. Ø., Øbro 8537. Holt, Paul, seminarieforsøger, cand. mag., Århus. Jespersen, Otto, landsretssagfører, Søndergade 72, Århus. Johansen, P. A., arkitekt, Bernstoffslunds Allé 80, Charlottenlund. Kjeldsen, K., oberstløjtnant, Odense. Kæraa, Leo, tandteknikermester, Banegårdspladsen, Århus. Leth, O., bibliotekar, Johnstrupsvej 8, Sorø. Loft, Johs., gas- og vandmester, de Mezasvej 18, Århus. Mahler, P. E., førstelærer, Nr. Søby Skole, Nr. Søby, Fyn. Møller, Poul, fabrikant, Skive. Næsted, Børge, læge, Sadolinsgade 9 st. th., Odense. Olesen, Otto W., boghandler, Randers. Olesen, O., kontorchef, Grønnegade 18 A, Herning. Rambusch, H., landsretssagfører, Kongensgade 49, Esbjerg. Riis, Poul, pastor, Rosenvængets Sideallé 5, København Ø. Tria 3101. Schmidt, Otto, prokurist, Kolding. Thestrup, K. (M. F.), dommer, Herning. Thorsøe, Holger, købmand, Sønderborg.

BLADET PIGTRÅD

Organ for og udgivet af Kammeraternes Hjælpefond. Udkommer med 12 numre årligt. Abonnement 15 kr. pr. år (Girokonto 780 kan benyttes ved bestilling af abonnement).

SEKRETARIAT

Ekspedition, abonnements- og annonceafdeling, St. Kannikestræde 10, Kbh. K. (kontortid 9—16) Minerva 1336.

REDAKTION

Ansvarshavende redaktør: Overlærer Johs. Fosmark, Slagelsegade 9, 2. sal, København Ø. Telefon: Øbro 8537 (træffes bedst 17,30—18,30).

FORRETNINGSFØRER

Arkitekt H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund. Telefon: Ordrup 5075.

TRYKKERI

Hak Jørgensens Bogtrykkeri, Ejby pr. Glostrup.

Afleveret til postvæsenet den 15. december. Trykt 17.150 eksemplarer.

JUL BAG PIGTRAAD

Pastor Poul Riis, der under besættelsen gjorde turen over Shellhuset og Neuengamme til Dachau, fortæller om det mærkelige indtryk, det gjorde at møde juletræer i en tysk k-z-lejr. Han dvæler især ved den jul, det lykkedes tre danske præster at »fejre« i Dachau for nu 10 år siden.

Tegninger af P. Mahler, tidligere Dachau og Neuengamme.

En søndag aften i november 1944 blev der ved 23,30-tiden ringet på min dør. Gestapo-folk væltede ind i entréen med skarpladte revolvere. Huset blev omringet af folk, bevæbnet med maskinpistoler.

Dette blev indledningen til 3 ugers ophold i det lille fængsel øverst oppe i Shellhuset. Opholdet på »hotel Gestapo« blev afbrudt af de sædvanlige forhør. Man sad og var faktisk hundeanst for, hvor mange klø man kunne holde til.

Men pludselig skete der i december noget. Med bil gik det til Vestre fængsel, hvorfra en stor fangetransport om natten afgik til Gedser. Herfra sejlede vi om morgenen tidligt til Warnemünde, hvor vi blev anbragt i aflåsede kreaturvogne. Først ud på natten begyndte vognene at sætte sig i bevægelse — hvorhen det gik, anede vi intet om. Vi kunne intet se, da der ikke var hverken vindue eller andre muligheder for at se ud. Først efter ca. et døgn's kørsel erfarede vi, at vi var kommet til Hamborg. Og så varede det ikke længe, før vi uden for koncentrationslejren Neuengamme blev kommanderet ud af vognene.

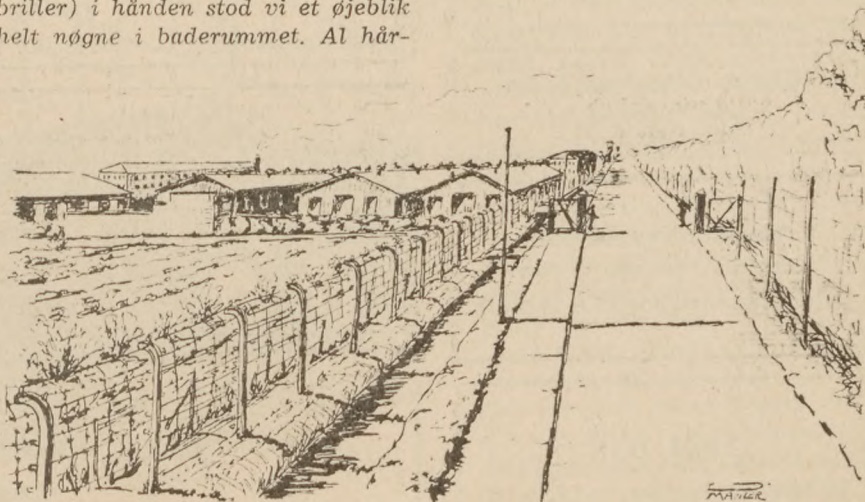
Noget af det første, vi opdagede, da vi marcherede ind af lejrens port og kom ind på den store appelplads, var nogle enkelte juletræer, der

hist og her var stillet op foran de usle barakker, der lå i tætte rækker op til den store plads. Man tænkte ved sig selv: »Så kan det da ikke være så slemt, når man i så god tid før jul har tanke for at fejre denne højtid!« Men man blev snart revet ud af sine juletanker. SS-officeren skældte ud. Vi fik ordre til at bevæge os hen til en barak uden for hvilken der lå stabler af snavset tøj. Med udsigt til den høje, rygende krematorieskorsten blev først alle punge, vielsesringe o. a. værdisager taget fra os. I omklædningsrummet blev vi ribbet for alt vort tøj. Med vore sko (+ evt. briller) i hånden stod vi et øjeblik helt nøgne i baderummet. Al hår-

vækst blev klippet og barberet af, før vi kom under brusere. Og så var der i denne barak kun tilbage at få udleveret nogle få snavsede pjalter. Nej, hvor vi så ud! — Vi fik knap nok tid til at finde ud af, »hvem der var hvem«, før vi blev dirigeret over i den barak, hvor vi skulle bo.

Heldigvis kom vi sammen med andre danske. Men plads var der ikke meget af i forvejen. Vi lå i tre etager, to i hver køje. Der var så lavt til loftet i barakken, at man ikke engang kunne sidde op i sin køje.

I de kun tre døgn, jeg kom til at opholde mig i Neuengamme, blev det ikke til mange juletanker. Der var så meget nyt at se og prøve på at blive fortrolig med. Hertil kom, at angsten for, at man aldrig kom ud af dette »helvede«, begyndte at nage én i sindet. Værst var det at se de syge og døende i disse omgivelser. Overfanger, udstyret med knipler (som også blev brugt!), var ansvarlige for orden på »stuen«. Udenfor stod, midt i al den umenneskelighed, der synes at råbe for-gæves til himlen, det lille grantræ.

Ved indgangen til Neuengamme som den endnu så ud for et par år siden.

E. A. Kolbyes Efft.

Købmagergade 52 Telf C. 11023

A/S D. Dalsgaard

Højbroplads 4 København

Petersen, Møller & Hoppe

Skibsmæglere
Sct. Annaplads 18 Kbh- K

**General Instruments
Elektrotekniske
Specialapparater**

Theklavej 42 Taga 8346
København N V

C. C. WAKEFIELD & CO. A/S

Grønningen 1

København K.

Aktieselskabet Ruko

BORGERGADE 14A

TELF. C. 343

KØBENHAVN K.

**Kjøbenhavns
Grundejerforening**

**ASSURANCE -
COMPAGNIET - BALTICA**

Aktieselskabet

KØBENHAVN

Ridgways Tea

Ipsen & Andresen
Rothsgade 15 Kbhvn. Ø

AKTIESELSKABET

Dansk Dammann Asfalt

AMALIEGADE 15

KØBENHAVN K.

Lerbergs Bogtrykkeri

Mælkevej 9 Kbhvn. F

LAURITS RASMUSSEN

Kgl. Hof Broncestøber

Raadmandsgade 16

Telefon C. 5762 - Taga 1325

København N.

Vilhelm Albertsen & Co.

Aktieselskab
Amaliegade 35

L. F. Mørck & Co.

Knabrostræde 3,

København K.

Normal Trykkeriet

Siegfred Petersen & Søn
Øster Farimagsgade 16 B Kbh. Ø.

Ferd. Andersen & Co.

KØBENHAVN

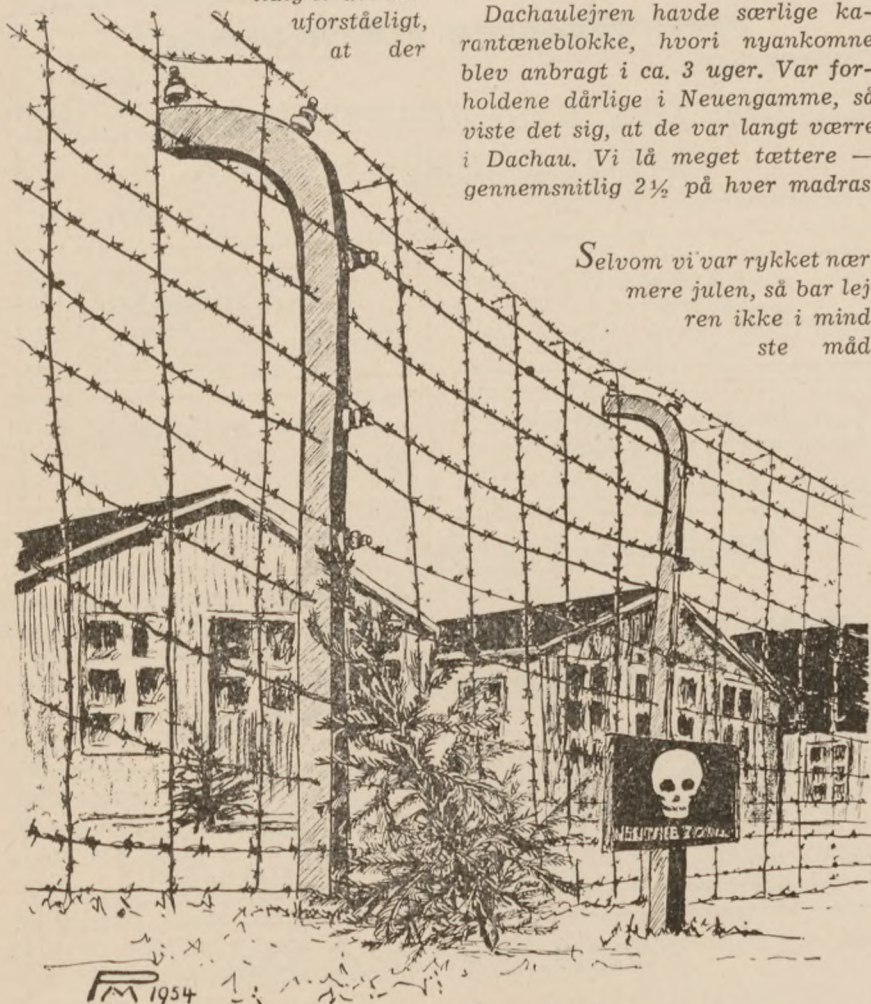
Lund Tryk

Fredericiagade 15 Kbh. K.

Det er vist ikke svært at forstå, at selv ikke dette træ — for os alle noget, der hører med til julen — kunne fjerne de angstfyldte tanker om, hvad morgendagen skulle bringe.

Og dog — når man om aftenen, udstyret med et tyndt, snavset tæppe, fik sig rullet ind på plads i overkøjen sammen med kammeraten, så havde man faktisk kun eet at gøre: hænderne blev foldet, man bad, så det »knagede«. — Tæppet blev trukket helt op over hovedet, så lyden fra den uhyggelige barakhoste, næsten alle fangerne måtte slås med, kunne holdes lidt på afstand.

Og alt det er ti år siden netop nu i julemåneden 1954! På engang hører det en fjern fortid til, og samtidigt er det helt uforståeligt, at der

Noget af det første, vi opdagede

ikke er gået længere tid, siden vi ca. 50 præster (hvoraf kun 3 danske) i Neuengamme blev samlet til transport. Tre døgn stuvet sammen i en kreaturvogn, hvor vi lærte, at vel er det slemt at sulte, men langt værre er det at lide tørstens kvaler. Disse forhold forlængede selvsagt rejsen. Men omsider blev vi da kommanderet ud. Vi var nået til en lille by Dachau i nærheden af München.

Vi måtte igennem den sædvanlige aflusningsforestilling, efter at vi havde slæbt os den lange vej fra stationen til lejren. Alt blev igen taget fra os. Vi fik et meget varmt bad. Men uden at få tørret kroppen fik vi igen smidt nogle pjalter i hovedet og kommanderet afsted. Med det tynde tøj (ingen strømper!) på den våde krop blev vi sendt ud i kulden (20—30 graders frost!).

Dachaulejren havde særlige karantæneblokke, hvori nyankomne blev anbragt i ca. 3 uger. Var forholdene dårlige i Neuengamme, så viste det sig, at de var langt værre i Dachau. Vi lå meget tættere — gennemsnitlig 2½ på hver madras.

Selvom vi var rykket nærmere julen, så bar lejren ikke i mindste måde

præg af, at den store højtid stod for døren. Først juleaftens dag så vi, at overfangerne i forstuen havde travlt. De havde fået »organiseret« lidt kartofler og lidt kød, som de brasede inde i den store kakkelovn, hvori der i dagens anledning var fyret op. Hvilken herlig duft! — Hvordan var det muligt, at de endog havde fået fat på et lille juletræ og nogle små stumper lys?

Ved 18-tiden hørte vi endog citarspil. Jo, overfangerne havde gjort alt for, at de selv kunne få en lystig jul. Der blev skrålet, der blev spillet. Musikerne og overfangerne delte den fine mad. Vi måtte nøjes med synet og duften. Thi i en koncentrationslejr blev der ikke gjort noget særligt ud af julemaden. Juleaftensdag fik vi den sædvanlige roesuppe og om aftenen — juleaften — theerstatning (uden sukker i) med en skive tørt brød til.

Alligevel — selvom vi således lå sammenstuede i vore køjer og hørte på larmen fra forstuen — tænkte vi vist alle hver for sig på dette mærkelige, at nu var det faktisk juleaften. Tankerne gik på lang fart. For os tre danske gik de langt mod nord, hjem til vore kære i Danmark. Vi lå og fortalte hinanden om julen derhjemme i vore hjem.

Men hvad var nu det? Larmen stilledede af. I døråbningen mellem de to stuer stod den humørfyldte, tyske præst, Ludvig Steil, og prøvede på at skaffe sig lidt ro. Stående på en skammel begyndte han at fremsige Lukasevangeliets gammelkendte juleord. Hvor mærkeligt — nu blev der fuldstændig stilhed. Selv i dette helvede kunne juleevangeliet gøre mennesker stille! Præsten fortsatte med at bede fadervor på tysk. Og så fik han alle, hver på sit sprog — til at synge »Glade Jul«. Citarspillerne førte an, alle sang — hvilken forvirring af sprog! Julens ord og toner havde på en ejendommelig måde knyttet alle disse højst forskellige mennesker sammen. — Men ak, det hele varede så kort, snart gled nogle

Heydes Bogtrykkeri
Tlf. C. 6522
Frederiksholms Kanal 4

Th. Brinch
Kampmannsgade 2 Kbhvn. V.

Alfred V. Rasmussen
Vesterport

Christian Friis
Dr. Tværgade 41 Kbhvn. K.
Minerva 1340

Erhard Andersen
Vestergade 5 Kbhvn. K.

Carø & Co.
Kristiansgade 18 København

Permild & Rosengreen
Værkstedvej 20 Valby
Tlf. Valby 8560

I/S Otto Teller
Bogtrykkeri og Bogbinderi
Carolinevej 3 Hellerup

J. Chr. Sørensen & Co. A/S
Hjøgagervej 20 Valby
Hvidovre 1441 og 1578

**Bogtrykkeriet
Alfa**
Bredgade 76 Kbhvn. K.

Petersen & Nielsens
Bogtrykkeri
Raadhustræde 4 C. 11049

Hilbo & Friis Bogtrykkeri
Gunnækær 4 Kbh. Vanløse

Hans Jensens Konserverfabrik
Frederiksborgvej 31
København NV.

Langelands Korn-, Foderstof & Gødningsforretning A/S
St. Kongensgade 118, København K.

Olaf H. Smith A/S
ANKER HEEGAARDSGADE 7, KØBENHAVN

J. ASMUSSENS EFTF.
Kristiansgade 22
København K.

Litografisk Trykkeri
Kaj Kjeldsen — Anemonevej 62, Gentofte

Frederiksberg Klichéanstalt
LÆSSØESGADE 14
KØBENHAVN N.

BYENS KLICHÉ ANSTALT
Frederikssundsvej 269, Brh.
Telf. Bella 5666

J. A. Hansen
Bogtrykkeri
Øster Farimagsgade 16 B Kbh. Ø
Tria 2 X 34

Thorsøe-Olsens Eftf.
Vester 3059 Postgiro 65155
Henrik Steffensensvej 2 Kbh. V.

L. A. Jørgensens Bogtrykkeri
Rosengaarden 13 København K.
Byen 1502

Høyberg's Kaffebrænderi
Rebbslagervej 14 Kbh. N. V.

Eduard Hertz & Co. Eftf.
Harsdorffsvej 5 - Central 476 & 10921

G. Mathiesen & Co.
Amerikavej 20
København V.

**Guldbrandsen, Andersen &
Co.**
Toldbodvej Kbh. K.

Alfred Riis
Havnegade 19 Kbh. K
Tlf. 21 — 2124

Feodor Nielsen & Søn
DAMPFÆRGEVEJ 7—9
KØBENHAVN Ø.

af os hen i vore egne tanker, medens larmen fortsatte.

For at få lidt stilhed for os selv, listede vi tre danske præster uden for barakdøren. Og her stod vi tre eneste danske en lejr på over 20.000 og så op mod stjernerne. Vi fandt nordstjernen, tænkte på Guds julestjerne, Jesus Kristus, som Gud sendte til mennesker i en forvildet verden, for at vi ved ham skulle finde Guds vej med os i liv og død. Der blev igen vekslet nogle ord om dem derhjemme, der nok også tænkte på og bad for os på denne aften. Vi bad sammen, sang stille en dansk julesalme, hvorpå vi listede til køjs igen.

Selvom det blev den fattigste jul, jeg nogensinde har oplevet — ingen julegaver, ingen julemad, intet julebrev o. s. v. — så blev denne jul netop oplevelsen af, hvad jul egentlig betyder: at Gud selv ser til os

mennesker, der lever i en ond og utryg verden.

Hvorfor skal dette så mindes nu 10 år efter? — ikke fordi nogen skal tro, at vi, der fik denne oplevelse af jul bag pigtråd, er nogle »store« mennesker. Thi vi, der fik lov til at komme hjem igen med livet i behold, føler vist i særlig grad, at livet er en Guds gave. Vi fik livet tilbage igen. Livet, friheden og alt andet godt er givet os alle af Gud. Ja, han har endog givet os sin søn, for at han skal være det faste punkt i hele vor tilværelse!

Derfor kan vi ikke gøre noget bedre i denne jul, der ligger foran os, end at takke ham for alle hans gaver til os — og i særlig grad for hans julegave til os: Jesus Kristus. Når denne tak fylder vore sind, da kan vi først rigtig opleve en

Glædelig jul!

25000 grækere deporteret af tysk gestapo — men i dag er alt glemt

Besøg hos græske modstandsfolk

Det er dundrende varmt i Athen. Akropolis står som et Fata Morgana foran en himmel, der synes ubarmhjertig, ingen skyer, kun et hav af lys. Alt er sløret og gråt og slapt, man er besat af tre tanker: Vand og søvn og skygge. Det er den varmeste time, nu ved eet-tiden — og med en følelse af uendelig træthed rejser jeg mig fra den lille bænk i byens eneste park. Jeg skal op til indenrigsministeren, den tidligere frihedskæmper Vasilios P. Vrachnos — netop nu ved eet-tiden, når al trafik i den store, hvide, kogende by dør hen. Limousinerne glider forbi slottet, hvor vagten står, iført en gammel nationaldragt — et muldyr slæber søvngigt af sted; hist og her rasler jalousier ned, mændene i kafehusene tager sig en lille lur. —

»Ministeren vil De tale med?« Politibetjenten foran ministeriet vil gerne se noget skriftligt. Jeg påberåber mig en mundtlig telefonaftale — og mens jeg venter i et lille halv-

mørkt værelse hos sekretæren, hører jeg nogle dataer om Vrachnos.

Han er født 1887 og var juridisk kandidat fra Athen, før han blev officer; 1950 blev han parlamentsmedlem og april 1954 udnævntes han til indenrigsminister — med mange ret vanskelige sær opgaver. Politiet rangerer under ham — og alle, jeg taler med, er uniformerede politimænd.

Vi har alle været modstandsfolk

»Vi har alle været modstandsfolk i krigen,« siger den ene, »og Vrachnos var en af vore mest afholdte ledere. Men fortæl hellere om Deres land.« Som altid dvæler også disse grækere meget nødig ved uhyggelige minder.

»Danmark,« deres øjne lyser. »Vor konge er i slægt med jeres — vi havde da en gang en dansk konge.« De er kongetro og de er kirketro — sjældent vil man træffe et folk, der ejer en så gammel kultur, uden dog at være tyngt af denne arv. Konserva-

tive er de og dog sprælske som børn. Homer har skildret dem, de synes ikke synderligt forandrede.

En politimand kommer med den obligate kaffe — i en miniaturrekop, en sort tyrkisk drik, med grumset i — og dertil vand, meget vand, iskoldt vand. Hans sorte øjne lyser, da han ser, hvor godt det smager mig. Jeg har omsider vænnet mig til mørket. Solen er jo fjende her, man lukker den ude, hvor man kan — skodderne hænger som sorte striber foran en glitrende luft. Venteværelset er mere end beskedent, det er spartansk i sit karrige møblement, grækernes liv foregår udenfor, husene er kun til at sove i eller de arbejdendes kølige mørkekamre. »Ministeren.« Han sidder bag skrivebordet, slank, med gråt hår, energisk og som alle sydlændinge, både elegant og høflig. Samtalen foregår på fransk. »Nej,« siger Vrachnos, »vi har aldrig grundlagt en frihedskæm-

På øen Thasos i den nordlige del af Det ægæiske Hav lever en sund, gammeldags befolkning — fattige, men lykkelige mennesker.

Den unge mand skal ud til fest. Det er varmt, og man kan let blive tørstig. Så hælder han iskoldt kildevand i sin trætønde. Det er en lejle af samme slags, som de danske landmænd brugte, indtil vort århundrede. I dag ser man kun den slags på museerne.

Bondes Bogtrykkeri
Drejøgade 11 Tlf. Central 1173

Algrafoto
Griffenfeldtsgade 27 Luna 2222
København N

C. Haagensens Bogtrykkeri
Knabrostræde 20, København K
Telf. Central 15240

Karl Jensen
Bogbinderi og Haandforyldning
Pustervig 4 Kbh. K.

Hudibras
DANMARKS FØRENDE
HUMORISTBLAD

Vagn Balslev
Langebrogade 17 Kbh. K.
Tlf. Sundby 7283 - 786

**Bogtrykkeriet
Tertia**
Værkstedvej Valby

**Moderne Bogbinderi
for
Merkantile Tryksager
Stempeltekst**
H. Clifford
Værkstedvej 30-32 Valby
Tlf. 1272

Henning Nørbys Trykkeri
Sankt Pederstræde 3 Kbh. K.

**Skandinavisk
Dybtryk Service I/S**
Vermlandsgade 71 Kbh. S.
Linnegade 22 Kbh. K.

**H. Juul Nielsens
Bogtrykkeri**
Studiestræde 30 Kbh. K.
Tlf. 4903

Andreassen & Co. Bogtryk
Studiestræde 14 Kbh. K.

A/S L. Ihrichs Bogtrykkeri
STUDIESTRÆDE 19, KBHVN. V.

F. Müllers Bogbinderi
Studiestræde 34 - C. 2455 - Byen 5925 - 5959

C. C. Petersen's Bogtrykkeri
Studiestræde 32 Kbh. K.
Tlf. Central 6147

K. M. Michael
Bogbinderi
Blaagaardsgade 29

Amager Centraltrykkeri
Amagerbrogade 189
Tlf. Amg. 3848 — 6809

K & V
Sveasvej 10 Kbh. V.

**Reproduktionsanstalten
Polygrafia**
Vesterbrogade 27 Tlf. Eva 227

National Kasseapparater
Vimmelskaftet 38 København K

LITO-TRYKKERIET
Vester Boulevard 4 København V.

Blyantfabriken VIKING

Ebbe Christoffersen & Co.
Klicheanstalt
Wesselsgade 18 Luna 2681
København

A/S Rasmussen & Nielsson
Litografi - Offset - Kartonage
Sølvgade 32 København K.

H. Jacobsen & Co.
Wilders Plads Brdr. Fessel Amager

Piano og Flygler
Poul Andersen og Co. A/S
Gl. Kongevej 102 Tlf. Ve. 4611
Vendersgade 27 Tlf. By. 4070

»Det levende Lys«
Asp Holmblad
Blegdamsvej 104

From & Co.
Vesterbros Torv 55
Vester 2110 — 2111
Alt i Bogtryk

Rosenborg Tryk
Aabenraa 31

Joh. Brunnich
Absalonsgade 39 Kbh. V.

Vilh. Jørgensens Eftf.
Nørrevold

S. Johnsen & Co.
Bogtrykkeri
Wildersgade 46 Kbh. K.

perforening eller lignende; vi har ingen avis eller tidsskrift; vi har aldrig — heller ikke under krigen — samarbejdet med kommunisterne.

Jeg fortæller, at det i Danmrk er lige omvendt og spørger, om man ikke rent privat har fortsat med det gamle kammeratskab fra modstandstiden.

»Nej, nej —« lidt vranten ryster ministeren på hovedet, en tolk i politiuniform, altså een af ministeriets ansatte, synes heller ikke om spørgsmålet. »Jamen, dyrker De da ikke på een eller anden måde den ånd af begejstring, af ildhu og idealisme, som skabte frihedskampen under den tyske besættelse?« Ministeren er uvillig, tydelig uvillig. »Jeg forstår slet ikke, at disse ting endnu kan interessere nogen som helst i Danmark. Hvorfor spørger De om det? Det ligger så langt tilbage! Tiderne har skiftet! Fjender fra den gang er i dag vore venner og omvendt. Hvad nytter det at holde blikket fæstnet til et genfærd, der er dødt!« Det er stærke og klare ord.

Hos lederen af kampen

»Er det ikke nødvendigt med ånden fra den gang at kæmpe mod andre totalitære ideer fra i dag?« I Grækenland gør staten det, ikke organisationer. — Staten? Foran mig sidder manden, der symboliserer Grækenlands kamp mod kommunismen. »Partiet er forbudt hos os. Vi regner med, at ca. 12% af hele den græske befolkning stadig sympatiserer med kommunismen — det er dog ikke, som man skulle forvente, de fattige klasser, f. eks. bønderne, men tværtimod de bedre betalte, en del af industriarbejderne. — Men De vil høre om modstandsbevægelsens historie; for det er en historie for os. Det var en bevægelse iblandt officerer, der blev støttet af befolkningen — vi havde to fronter at kæmpe imod, nemlig okkuperingsmagten og kommunisterne. Da tyskerne forlod landet, gik krigen videre — som borgerkrig, og det er netop den, der står for os alle som et frygteligt minde og et varsel!«

»Har De ingen betænkeligheder nu mod Tysklands genoprustning, efter

at De dog har været i krig med værnemagten og kender gestapo og k-z-lejre?«

»Tyskland i dag er et andet Tyskland end i går. Adenauer er ingen Hitler, den tyske forbundsdag er folkevalgt. Oprustningen sker under tilsyn af vore demokratiske venner i vest — og et Tyskland indenfor Nato kan overhovedet ikke sammenlignes med nazismens tredje rige.«

»De bærer altså ikke nag mod Tyskland?« »Nej, det tyske folk regner vi nu som vore venner. De har gjort uret mod os den gang, men vi har tilgivet dem nu«. Ministeren ser på mig og gætter at jeg ikke rigtig vil tro på det. »I er anderledes i Norden,« tilføjer han »jeg ved det. Vi glemmer let. Kender De ikke vor historie? Vi har altid være generøse og rede til at give en tidligere modstander hånden — uforbeholdent. Thi, når man endelig rækker hånden ud, fra mand til mand, så bør man ikke gøre lønlige forbehold. Det vil krænke vor egen og den andens ære. Ja, tro det nu, alt det fra den gang ... ak, hvorfor tale om det i dag? Det gælder andre ting.« Og så fortæller minister Vrachnos om et hovedemne i sin politiafdeling: Repatriering af flygtede kommunister.

»Enhver har sit generalieblad og — enhver politisk flygtning, der er fri for mistanke og forbrydelse, må vende hjem. Mange fortryder og sender os breve — der ligger eet tusinde andragender — kun 250 blev kasseret; alle andre får lov at vende tilbage«

Da jeg forlader ministeriet, er varmen på sit højeste — hvordan kan man arbejde i denne tropiske temperatur — og ovenikøbet på et kontor? Gaderne ligger døde — kun i husenes skygge bevæger sig nogle ensomme fodgængere. En præst i sort kutte, med langt skæg og krøllet hår under den firkantede hue — han er fattig ligesom alle de andre vi ser, og netop derfor hilser de alle på ham som en jævnbyrdig, een, der hører til dem. En naturlig fromhed præger grækerne af i dag — og uden tvivl er denne gammeldags religiøsitet grunden til, at dette folk, i al dets fattigdom, synes både lykkeligt og ubekymret.

General Napoleon Zerva, idag leder af et politisk parti, var også modstandsmand; jeg træffer ham, ikke langt fra Omonia-pladsen, i en moderne lejlighed. Zerva er en firskåren lille mand, med milde og venlige øjne, der gør, at man først

Postbilen fortrænger efterhånden æsel og muldyr. Her mødes den gamle og den nye tid på den græske ø Thasos.

Coster's Bogtrykkeri

Lyngbyvej 28 Kbh. Ø

**Larsen & Stiedl's
Bogtrykkeri**Ravnsborggade 19 Kbh. N
Nora 6869 — 8328**Kaj Ottosson**Eksport - Import - Agentur
Platanvej 21 Kbhvn. V**Ejnar J. Evald's Linieranstalt**Tlf. B. 6055 Graabrødretorv 21¹**Kul - Koks - Pindus
Brændselsolien**Julius Larsen & Søn
Tlf. Hillerød 347**Hillerød flytteforretning**

v. J. P. Windum

Poul Dybdahl

Isenkræmmer Ruds Vedby

M. H. Uglebjerg Parfumeri

Papir - Foto Ruds Vedby

A/S Ruds Vedby Teglværk

Ruds Vedby

H. AndersenSagtermester
Tlf. Vedde 28**Chr. Hansen**Manufakturforretning
Vedde St. Tlf. 27**Elof Jensen**Mejeriet Landskov
Munkebjergby**Svend Høyer**Bromme Mølle
Munkebjergby**Gustav Nielsen**

REVENTLOWSGADE 26

Tlf. Central 15981 - 15982

København

Dansk Sojakagefabrik

Aktieselskab

Islandsbrygge 24, København

N. S. Svendsen & Søn
v. H. Skouboe Svendsen
HillerødGarn, Trikotage og Strømper
Børge Herlufsen
Helsingørgade Hillerød**Hillerød Andelsslagteri**
A. m. b. a.
HillerødAlting i El- Ting
Alex Christensen & Søn
statsaut. Installatør
Hillerød**Poulsen & Hansen**
Københavnsvej 10 Hillerød**Lars Larsen**
Hillerød Autolager**HARBOES BRYGGERI**

Skælskør

Ringsted Jernstøberi & Maskinfabrik

AKTIESELSKAB

Andelsmejeriet »Allershøj«

pr. Gadstrup - Tlf. Tune

Wilh. HansenUr- & Cronometermager
Store Hedinge Tlf. 28**Kählers Teglværk**

KORSØR

Dianalund MøbelmagasinFr. B. Thobiasen
Dianalund 3 Kongsted 41**A/S Korsør Jernstøberi
og Maskinfabrik**

må kaste et blik på de mange fotografier fra krigstiden for at tro, at han var een af lederne i frihedskampen. Også han betoner, at det var den »nationale« modstandsfront, han hørte til. »Kommunisterne lovede en ducør på 10 millioner drehmer for mit hoved — og de kæmpede mod krigens slutning sammen med tyskerne imod mig. Ellers havde vi fire k-z-lejre i Grækenland med 8000 fanger; men ca. 25000 grækere var deporteret til Tyskland, og ca. 4000 døde dernede. 13000 modstandsfolk blev skudt af tyskerne — overalt i landet kan De se mindestøtter — og 8000 græske jøder blev bortslæbt og de fleste er aldrig vendt tilbage. Vi havde kun få kollaboratører — de er blevet straffet efter krigen. De spurgte efter retsopgøret? Det er forlængst færdigt — og nu lever vi i en anden tid.«

Heller ikke Zerva vil vide af had mod Tyskland. »Vi har tillid til Tyskland i dag. Den gang var tyskerne vore fjender« »Og italienerne?« indskyder jeg. »De var nærmest latterlige — i vore øjne; men alt dette hører jo datiden til.

Ligesom alle andre grækere, jeg talte med, ligegyldigt om det var jævne eller intellektuelle folk, har han en tydelig afsky mod at fæstne sig i minder. Måske er det hemmeligheden i grækernes vitalitet, måske er det en nedarvet visdom, der fortæller dem, hvordan man lever lykkeligt; når man lever i nuet, som børn og dyr og planter gør, hengiven til en lyksalig forglemmelse.

»Ja, kald det måske for storsind« siger Zerva, eller troskyldighed, om De ønsker; men vi gør ikke vort nutidige forhold til tyskerne afhængig af de gerninger, nazisterne gjorde for femten år siden.«

En kvinde har svært ved at glemme de onde år

Mærkeligt nok bliver det en kvinde, der har lidt svært ved at glemme de onde år; fru Solounia fra de græske kvinders nationalråd har lige været i Skandinavien, både i Finland, Sverige og Danmark, til kongres, dog uden at tage ophold i Tyskland. »Nej, endnu ikke« siger hun, »det er for tidligt uforbeholdent at slå streg over

det, der er sket — for det kan gentages. Se bare alle de tyske turister, der nu besøger vort land, de optræder, som om de aldrig har gjort os nogen som helst fortræd. Hvis de kom beskedne og viste os, at de kender deres skyld og ansvar, ville jeg være den første til at række hånden frem. Men se og hør dem bare, de har intet lært!«

Passer det nu også? Både kærlighed og had gør blind — det er jo ikke så svært at stifte bekendtskab med tyske rejsende i Grækenland og selv at granske, hvem af parterne, der har mest ret.

Der var Gøtz Beck; jeg mødte ham, da jeg steg ned fra Korinths Akropolis, på en af disse forfærdelige veje, der i næsten sindsyg rytme går op — snart nedad stenede skyggeløse bakker. Iført korte læderbukser kom han, med broderede seler og grøn rygsæk — langtfra synlig som tysker. Vi blev gode venner og sov ved stranden, nær Det ægæiske Hav; om natten, når stjernerne tændtes og en lun blæst fik oliventræernes sølvblade til sagmodigt at hvilske, citerede Gøtz både Rilke og Hölderlin; han var en flygtning østfra og studerede nu i Vesttyskland: »Jeg hader alt, der hænger sammen

med militær, krig og diktatur« sagde han. »jeg har oplevet nazisme og kommunisme. Den oprustning, der allerede er sket i det østtyske kasererede folkepoliti, under ledelse af russere og tidligere naziofficerer, er vi alle imod, både den øst- og den vesttyske befolkning. Naturligvis. Jeg flygtede derfra, fra dette helvede af mistro, had og frygt. Men hvad fandt jeg i vest? En forhærdet egoisme, alle vil rane alt til sig, intet fællesskab, den mørkeste reaktion. Skal jeg gå i trøjen for den slags?«

Han tøvede længe — så kom der atter et digt (husk det var en ung tysker) denne gang af Goethe. Og efter en højtidelig pause fortsatte Gøtz Beck. »Det er disse værdier, vi bør forsvare. Når jeg nu atter bliver tysk soldat, så er det derfor — og ikke mindst fordi jeg ellers en skønne dag alligevel bliver soldat — i sovjetuniform. Så hellere det — men vesttyskerne er endnu ikke modne til alt det. Det er for tidligt. Dog — kan vi vente? Problemet er uløseligt.«

Alt, hvad han sagde, var så sympatisk, men da jeg spurgte ham, hvilke mænd der var hans store idealer, så svarede han: Nietzsche, Bismarck, Frederik den Store. Han var anti-nazist, men han forsvarede de samme

Grækere fra Makedonien i tyrkisk klædedragt.

Orla V. Nielsen
Herre- & Drengeskjorte
Sorø

Johs. Sørensen
Urmager & Guldsmed
Tlf. 152 Sorø

Viggo Sørensen
Sorø

Sorø Stakitfabrik
Tlf. 352 Sorø

By og Land mødes alle i Kino
Sorø St.

A/S Teknisk Korkindustri
Sorø

ORA benzin
Sorø

Chr. Soelberg & Søn
Tlf. 31 Sorø

H. C. Lunge & Søn
Sorø

»Kildebo« Motorruger
C. F. Skaffe Sorø

Aut. Forforhandler
Johs. Frandsen
Tlf. Sorø 100

A/M Højbro
Tlf. Sorø 241

Blomsterhandler Jørgensen
Holbækvej 12 Sorø

Købmandsgaarden
v/ Gunnar Jensen
Tlf. Stenlille 22

Sorø Stanse- & Pressevarefabrik 1/5
SORØ

Dansk Trækul-Industri
Slaglille pr. Sorø

Georg Ejlersen
Autoriseret (Domi) Forhandler
Sorø Tlf. 415

Georg Jensen
Pedersborg Møbelforretning
Tlf. Sorø 243 — 1243

Søstrøm Henriksen
Manufakturforretning
Tlf. 83 Dianalund

Tormod Johannessen
Skomagermester
Tlf. Dianalund 104

Hotel Kong Frederik VII
v. K. H. Jensen
Sorø Tlf. 63

Knud Jacobsens
Skræderi
Dianalund Tlf. 231

Aktieselskabet
Banken for Sorø og Omegn

Sorø Egnens Andelssvineslagteri

SORØ Dampvaskeri
kem Tøjrenseri
E. V. Østergaard Tlf. 382

Svegaards Boghandel
Tlf. 27 Sorø Postkonto 7163

Sorø Spare- og Laanekasse

Ertmanns Karosserifabrik
Sorø Tlf. 399

Ejnar Jensen
Købmand
Absalonsgade 15 Tlf 117 Sorø

ideer, der havde ført lige ind i nazismen — og netop dette sidste ville han for intet i verden samtykke i!

Og sådan var alle, jeg mødte, sympatiske rejselystne svende, man gerne slog følge med — et stykke, indtil bristen, den uheldbredelige brist, viste sig.

En anden gang, det var kort før Delfi, hellenernes ældgamle orakel, lastbilen jeg kørte med standsede i et vildsomt bjerglandskab; der var en kilde mellem nøgne sten, den snoede sig igennem forvitrede klipper. Ingen busk, ikke så meget som en stub, såvidt øjet rakte. »Her var engang en dyb og skøn skov — med kastanier, plataner og lærketræer. Italienerne brændte det hele i krigen,« fortalte chaufførerne. Det var stærke og rolige mænd, med buskede bryn og næsten kulsort hår; deres hud var brunet i solen. De pegede mod en obelisk — og en, der kunne lidt engelsk, oversatte den græske indskrift: »... hele landsbyens mandlige befolkning blev henrettet af tyske SSer ...« De knyttede næverne. Een sagde: »Min broder var iblandt dem.« Men så var det, som om de pludselig slog det hen, med en kun for sydlændinge mulig gestus. »Forbi. Vi må leve videre — og tænke på, at der vokser en ny slægt frem i Tyskland.«

Tilfældet ville, at nogle vandrefugle vinkede til os kort efter. De ville køre med til Delfi; de svingede deres sort-rødgyldne flag; man så med det samme, hvor de kom fra — og chaufføren standsede straks op, uden så meget som at blinke med øjnene. Med hvilken hjertelighed blev de hjulpet op! Man talte, man lo — og videre gik kørslen. Monumentet var glemt, glemt var tiden, der ligger bagude — vi var venner allesammen; en lille stund ihvert fald.

Indtil en af de unge studenter sagde på engelsk: »Jeg har været soldat hernede i Grækenland. Jeg var med den gang på Kreta. Nu kommer jeg igen, for at se min tidligere krigsskueplads. I er vel nok flinke I grækere, allesammen modtager I os med en ganske overstrømmende gæstfrihed.« Han slog chaufføren på skulderen. Så fortsatte han på tysk,

henvendt til mig: »Hvorfor skulle de også være anderledes? **Vi har jo ikke gjort dem noget!**«

I disse få ord rummes hele problemet for den vest- og den østtyske genoprustning — og de er også et svar på grækernes evindelige spørgsmål: Hvorfor skal vi stadigvæk »dyrke« modstandsbevægelsens ånd? —

HANS RÜTTING.

Tysklands genoprustning

Mon ikke de fleste af os tidligere k-z-fanger i den sidste tid har haft en noget mærkelig følelse — det spørger nemlig igen ved vort lands sydlige port. For os, der husker årene 1933—39, tror jeg, det er den samme følelse — en vis utryghed — noget ildevarslende: Tyskland skal nu — 10 år efter de forbrydelser, som Hitler og hans slæng af forbrydere fuldbyrdede i Europa — genoprustes.

Nogle af de forbrydelser, som nazisterne udførte, var vi tidligere k-z-fanger øjenvidner til. Vi har oplevet på nærmeste hold, hvorledes mennesker fra hele Europa blev nedværdiget — sultet og slået ihjel. Jeg kan ikke tro, at I allerede kan have glemt den tid, I tilbragte i en k-z-lejr eller et fængsel. I kan ikke allerede have glemt SS-manden med pisken, der slog til jer, når vi om natten, ofte flere gange, skulle i bunker — I kan ikke have glemt, hvordan slagene regnede ned over jer — når arbejdstempoet ikke var hurtigt nok.

Apellerne! dem har I sikkert heller ikke glemt — eller kapoerne. Jeg tror heller ikke, I har glemt krematorierne eller revierne — og vore døde kammerater, uanset nationalitet. De fleste døde af sult og på grund af meget hårdt arbejde — alt sammen forbrydelser, som ved processen i Nürnberg og andre steder blev til en dødsstraf for forbryderne — men benådning og senere til løsladelse.

Hvad var det, vi lovede hinanden under vort ophold i k-z-lejrene? At dette aldrig mere skulle ske — vi, der overlevede dette helvede, er øjenvidner — og nu må vi finde sammen, for nu er der brug for vor vidneforklaring.

Modstandsfolk og k-z-fanger over hele Europa må slutte op i protest mod den tyske genoprustning. Nu skal der igen oprustes i Tyskland og med den udvikling, der har fundet sted siden 1945, er man ikke i tvivl om, at tidligere nazister og krigsforbrydere er i højsædet og er klar til igen at fortsætte deres afbrudte gerning. Der protesteres hver dag af tidligere modstandsfolk og k-z-fanger over hele Europa, også fra Tyskland. Især vore franske kammerater har vist, at det kan nytte at protestere, og vi danske modstandsfolk og især vi tidligere k-z-fanger må være med, vore løfter til vore døde kammerater fra modstandskampen skal nu indfries.

Jeg tror, det er i overensstemmelse med det store flertal af tidligere k-z-fanger, at vi protesterer, men vi mangler en sammenslutning af de tidligere k-z-fanger — så ville en sådan protest have haft stor betydning.

Jeg har selv sendt en protest til regering og folketing — og anbefaler tidligere k-z-fanger at gøre det samme — men det haster — Dit løfte skal indfries nu.

Til regering og folketing!

Undertegnede tidligere koncentrationslejr fange nr. 60921 protesterer på mine døde kammeraters vegne over, at regering og folketing går med til, at Tyskland igen skal oprustes.

Jeg har været vidne til tusinder af menneskers død og ønsker ikke, at dette helvede, som koncentrationslejrene var, skal genopstå.

På mine døde landsmænds vegne opfordrer jeg derfor regering og folketing til at sende dette vigtige spørgsmål ud til folkeafstemning.

Tidligere koncentrationslejr fange
60921 Børge Pedersen

Neuengamme, Verzen, Meppau

Når hertil føjes en protest mod den oprustning, der er foretaget i den russisk besatte østzone, kan der fra min side opnås enighed om at protestere. Der er allerede sørget for en russisk kontrolleret hær i østzonen på 9 divisioner på hver 90.000 mand og en militært organiseret politistyrke på 100.000 mand. Johs. Fosmark.

Odense Marcipanfabrik
Aktieselskab

Odense Teater
Direktion:
Helge Rungwald
Telefoner 2109 — 2765

H. J. Hansen
Vestergade 97-101 Odense

Fyns Social-Demokrat

N. Tørring
Aktieselskab

Møller & Sørensen A/S
Havnegade 5 Tlf. 3605
Odense

Fred. Rasmussen
Slotsgade 21 Odense

Ernst Petersen - Knud Andersen
Landsretssagførere - Odense

Fyns Tidende
ODENSE

A/S Aug. Christgau
ODENSE KAFFE-RISTERI & THE IMPORT

P. C. Rasmussen Odense A/S

Gerda Christiansen
SAGFØRER, CAND. JUR. — ODENSE

A/S HAUSTRUPS FABRIKER
Odense

I/S Bondo & Co.
ODENSE

A. Classen-Smith A/S
Odense

Arbejdernes Aktiebageri
ODENSE

Hilsen til Henry . . .

Fredag den 26. november var det 10 år, siden den første nedkastning fra luften af våben fra England fandt sted på Vejleegnen. I erindring om denne dag i november 1944 gør en af dem, der dengang var med, sig i denne artikel nogle tanker om det natlige arbejde da flyverne kom. Mange små flokke landet over satte dengang nat efter nat livet på spil for at holde modstandsbevægelsen forsynet med våben og materiel . . .

Han asede op ad bakketoppen en lys, måneklar novemberrat. Luften var frisk og ren, og stjernerne tindrede på den dybtblå nattehimmel. Vejret var ideelt, men noget skulle jo også helst vise sig fra den pæne side, livet var ikke lutter fornøjelse. Landet vandede sig på fjerde år under en tysk besættelse, der var så absolut, at end ikke den mindste sprække af lys var at skimte i horisonten. Danmark var svinebundet og trampet under sømbeslået prøjserhæl, mennesket jaget fra hus og hjem på grund af kærlighed til fædrelandet, slået, pint, arresteret, endog skudt, for sin tro på et frit Danmark.

Og dog . . . stjernen på nattehimmelen så ud, som om den smilede og vinkede og sagde: Vent blot! Men ventetiden havde været lang, og ungdommens blod brændte i den unge mand ved tanken om den skændsel, der var bragt over hans land og folk. Tankerne for videre, til toppen var nået. Stjernen, lysglimtet — jo, det var nær, men svagt.

I aften havde BBC larmet sine hilsener ud over det ganske land på trods af tyske støjsendere. Hilsener, som selv den dygtigste tyske kodeekspert måtte give op over for, hilsener, der var forud aftalt mellem den nu ret kraftige danske modstandsflok og engelske militære myndigheder, hilsener, der gav meddelelse om nedkastninger af våbenbeholdere på øde, skjulte marker, i skovkanter eller plantager. Kampen var i gang for Danmarks frihed.

Bag stakladen stod de andre fem ialt, mænd i forskellige aldre, men med samme brændende ildhu for nedkastning, våben, modstand, fri-

hed . . . Der var hverken mord eller had, ingen slaphed og eftergivenhed, kun længsel efter at fjerne det og dem, der på fjerde år prøvede at suge al kraft af det danske folk.

Den lille flok stod småhviskende i ly af laden. Tiden var snart inde. Om lidt, om fem minutter, ville de gå nogle hundrede meter gennem skoven til en ret stor, åben plads, stille sig op i den aftalte formation med morselygten og indflyvningslygten vinkelret på den øvrige stamme, ventende, spejdende, lyttende, længselsfuldt stirrede mod de blindevende stjerner.

Tiden er lang, minutter som timer og timer som nætter, Sindet bliver overfølsomt, hørelsen skærpes.

Så — — —, åh nej, det var et fjernt tog, der sneglede sig vej frem ude i horisonten, eller en bil, der snurrede og stønnede over den uvanterte generator med brunkul fra den jyske hede, en gevækst, den havde mest lyst til at smide af sig på en bakketop for derpå uhindret og i rask tempo at forsvinde.

Nu begyndte maskinerne at indfinde sig. Mægtige kampformationer durrede over hovederne på mændene, på vej til Kiel og andre nordtyske byer, maskiner, der bar død og elendighed i deres kroppe, som spækket med enorm kraft og bomber brølede sig vej mod nye mål, der kun for dem var en gengæld og en tak for sidst . . . Åh Gud, hvor var du henne, at vi dog skulle komme så langt ud . . . ?

Måske han var nærmere end nogensinde for et lille land i nød, der kun kæmpede for frihed og ret, et folk, der ikke havde bedt om nogen kamp, men var blevet et led i en

djævelblandt dårskab: Menneskets kamp mod det onde, den lille og ensomme opgivende og fortvivlede ryk for igen at få hovedet oven vandet, få luft i lungerne og solens velsignede stråler i ansigtet og øjnene, en vild længsel efter frihed uden tvang, selvstændighed uden udmyghed, ønsket, der klarere end stjernen og hurtigere end bombere forsvandt i tågedis af virkelighed.

Durren, kraftigere. Lygterne ud. Alle på plads. Morselygten glimtede. Indflyvningslygten brændte klart. Maskinen kom nærmere, var lige over den ventende flok. Et glimt fra lanternen bragte sveden frem på den kolde pande. Knæene blev slappe af spænding . . . Tænk fra England, så fjernt og dog så nær — et lysglimt i en mørk tid. Bulderet tog til, maskinen vendte mod vinden, tog af i fart, gik lavere ned, glimtede endnu engang venligt til den lille flok, åbnede derpå sin mægtige bug og slap de store containers.

Et hvinende sus lød, da seks store, smukke silkeskærme udløste sig og blev udsendt af luften over den danske bøgeskov. Maskinen slog et sving, kippede og forsvandt vestover, dog først efter et besøg over den lille mørkelagte by der borte for at afledede prøjserne fra marken i skovbrynet.

Arbejdet ville ikke rigtigt glide. Lysten var stor, men hindringerne endnu større. Maskinens folk havde knapt beregnet vindstyrken, som de skulle, og resultatet var nu fem beholdere i høje og lige bøgetræer, højt til vejrs med skærmene indfiltret i bøgekronen og de 500 kg i hvert træ dinglede som glaskugler på et juletræ.

Gode råd vekslede med mindre gode. Meget blev prøvet. Intet virkede; det var håbløst. Timerne gik, det blev lysere. En tysk jager genoscerede. I en dirrende diskant dansede den ballet over den mørke skov, steg og forsvandt . . . åh, hvor det lettede. Igen til arbejdet. En skovsav. træerne blev fældede, containerne befriet, skærmene skjult og godset læsset på små vogne med modige og trofaste heste . . . Som gravet op af skovens fugtige muld stod den lille, brede, rolige skovmand, der

Breinholt Nørgaards Eftf.

Kaj Eldal
Papir en gros
Odense

De Hvide Busser

Overgade 9 Odense

Aktieselskabet
**Emil Neckelmann's
Maskinfabrik**

Odense

A/S Bolbrogarden

Bolbrogade 4—6 Tlf. 1545
Odense Bolbro

**Odense Krølhaarsfabrik
Møbelstof & Tæppeimport**

Odense

I. G. Jacobsen A/S

Odense

A/S Chr. Nielsen & Co.

Odense

HOLBECK FAJANCE FORRETNING

Aktieselskab

Odense

Fyens Stiftsbogtrykkeri

ODENSE

Odense Stole- & Møbelfabrik

Odense

Carl Hansen & Søn

Møbelfabrik

KOCHSGADE 97

ODENSE

Aktieselskabet
Roulands Fabriker

Odense

CHR. CLEMMENSEN

MÆGLER — ODENSE

kunne få kæmpehøje bøge til at falde, hvorhen han ønskede. Når de med et drøn ramte jorden, gled smilet frem i hans øjenkroge som tak for dagen, der bragte et lille glimt af lys og håb for fremtiden.

Transporten var hård over plovfurere. Benene ville ikke helt lystre, sveden sprang på panden, armen blev vel lidt øm og kroppen tung, men sindet blev let. Et skridt var gået i den rigtige retning. Andre tænkte på os i vor nød. Smilet kom frem, målet vinkede måske i det fjerne. Alt var skjult, flokken dødtræt, og hjemturen begyndte. Flokken delte sig for ikke at vække opmærksomhed.

Alt var til nu gået uden mindste uheld. Det værste var måske tilbage: at komme hjem, tilsølet fra isse til hæl tidligt om morgenen, til en lille sovende og mørkelagt by, der var fyldt til randen af tyske soldater.

Hanen på pistolen spændtes, spændingen steg. Nu blot forbi de to vagtposter. Et brøl fra en mørk husfacade: »Halt! — Ausweiss«. En lygte, et lysglimt, et råt og mørkt »Heraus«, så hjem til de varme dyner. Et suk — igen tak, et glimt, og lyset gik ud, med den blinkende stjerne, der veg for solen i morgenrødens skær og spæde om fred og frihed i Danmark.

hverken strå eller tæpper og måtte sove på det bare gulv. Der blev ikke fyret i russerbarakkerne i vinteren 1941—42, og forplejningen var yderst mangelfuld. I løbet af efteråret 1941 konstateredes adskillige tilfælde af kannibalisme i russer-isoleringen. Den 23. oktober 1941 manglede 15 af de russere, der var døde i nattens løb, køddele på deres legemer. Fra de politiske fangers side blev der indsamlet suppe og brød til de russiske krigsfanger, men hjælpeaktionen var vanskelig at gennemføre, da SS ikke måtte få kendskab til den.

Dødeligheden blandt de russiske fanger var uhyggelig stor. Tyske kriminelle fanger af den værste kategori blev sat til at føre opsyn med russerne, og disse vaneforbrydere pryglede og stjal næsten endnu værre end SS. Hver morgen lå der mindst 20—30 døde foran barakkerne, hvorfra de to i hver kiste blev båret til krematoriet, der arbejdede under højtryk fra tidlig morgen til sen aften.

KL Sachsenhausen

Journalist J. B. Holmgaard fortæller lejrens historie.

Es wird eine Technik der Entwölkung entwickelt werden müssen.

(Adolf Hitler, 1934)

IV

Den altoverskyggende begivenhed i koncentrationslejren Sachsenhausen i året 1941 var massebordene på de russiske krigsfanger. Hvor mange russere, der blev myrdet, kan selvsagt ikke slås fast med blot nogenlunde nøjagtighed, men der hersker enighed om, at det drejede sig om flere tusinde.

Under den sovjetrussiske Sachsenhausen-proces efter krigen nævnedes SS-manden, Blockführer Schubert, tallet 13.000. Professor Eugen Kogon anslår antallet af likviderede til 10.000, Franz Ballhorn siger »flere tusinde«, Arnold Weiss-Rüthel 18.000 og Heinrich Lineau 24.000.

Hitler begyndte som bekendt krigen imod Sovjetunionen den 22. juni 1941, og sidst i august samme år ankom de første russiske krigsfanger til KL Sachsenhausen. En stor part af disse russere kom fra krigsfangelejre, og alene deres overførsel til en koncentrationslejr var en grov overtrædelse af Genève-konventionen.

Russernes ankomst til Sachsen-

hausen var et trøstesløst syn. De bragte mange døde med, som var omkommet under transporterne og de, der endnu levede, var udmagrede og forpinte. I Sachsenhausen, hvor de blev anbragt i en isolering i blokkene 11, 12, 35 og 36, fik de

Massemordene begynder

SS var imidlertid ikke tilfreds med, at russerne døde af sult og mishandlinger. Det gik ikke hurtigt nok. Hensigten med at føre krigsfangerne til Sachsenhausen var at likvidere dem.

Ved »porten« i Sachsenhausen står 5 fanger — og afventer deres skæbne.

Oscar Jørgensen's Værktøjs-
fabrik
Langeskov Tlf. 47

E. Andersen
Tømrermester
Sct. Klemens Tlf. Dalum 33

J. J. Dalum
Nr. Aaby Fyn

Chr. Christensen
Skrædermester
Hinnerup Tlf. 47

Strandvejens Maskinfabrik
Nyborg

Theils-Poulsen
Odense

CYMA

Et af de bedste Schweizer
Præcisions Ure
Forlang det hos Deres
Tempus Urmager

Fyens
Polstermøbelfabrik
Henriettevej 3 Odense

Chr. J. Hey
Vestergade 5 ODENSE

Når De skal købe
armbåndsure da husk navnet
»BENDO«
Schweizerfabrikat til den
populære pris
Fås kun hos
»TEMPUSURMAGEREN«

Nil Bro

Vaskemaskiner til ethvert
Formaal
N. C. Nielsen Nil-Bro A/S
Tlf. Brobyværk 67 - 256

Dampmøllen Victoria

AKTIESELSKAB
ODENSE

Odense Savværk

KNUD JACOBSEN

A/S H. RASMUSSEN & CO.

Frederiksgades Jernstøberi og Maskinfabrik
ODENSE

Tailor

Fisketorvet 2 — Telf. 7085 — Odense

Fabriken Redux

Telf. 328 - Kochsgade 33-35, Odense

A/S Fyens Forum

ODENSE

TELF. 2725

JENS FREDERIKSEN

Indehaver Karl K. Pedersen
Slagterforretning en gros . Odense offentlige Slagtehus

AAGE HERMANSEN

Nørregade 32 Kiropraktisk Klinik
Telf. 2382 Odense

MARIUS BOEL

„Borgmestergaarden“
Telf. 7810 Albanigade 5 Odense

A/S C. F. Schalburg

VINHANDEL EN GROS — NYBORG

Frederik Nielsen's Eftf. Nyborg A/S

Allerede inden den første transport af russiske krigsfanger ankom havde »Bauleitung der Waffen-SS und Polizei« fået til opgave at bygge et likvideringsanlæg i »Industriehof«. Da fanger skulle deltage i bygningen af dette nakkeskudsanlæg, kendte man dets indretning fra tegninger, inden det blev rejst.

Fire lastvogne ankom til lejren med hver sin store kedel. De lignede nærmest bageriovne, men fangerne var ikke længe om at regne ud, at de skulle anvendes til et helt andet formål.

Anlægget blev hurtigt færdigt. Det bestod af et træskur på 30 × 18 meter, hvortil man ankom gennem en palisadegård. Gennem et vindfang trådte man ind i et stort kvadratisk rum forsynet med bænke og tøjknager som i en badeanstalts omklædningsrum. Fra omklædningsrummet førte en dør til et aflangt værelse med et bord, flere stole og et glasskab med medicinske instrumenter.

Gennem et lille kabinet uden vinduer kom man videre ind i et større rum, ligeledes uden vinduer. Væggene bestod her af dobbelte bjælker, hvorimellem der var isoleret med glasuld. I den ene væg var et skjult skydeskår, foran hvilket der stod en målestok med forskydeligt vinkelstykke af den slags man anvender til at måle, hvor høj en person er. Væggen overfor målestokken var stærkt beskyttet og skulle tjene som kuglefang. Væggene var dækket med spraglede portierer, og gulvet under målestokken bestod af en rødmalet jernrist, hvorigennem blodet skulle løbe bort.

En anden dør førte til en rummelig lig-hal, hvis gulv var overstrøet med savsmuld og -spåner. Fra dette rum førte en bred dør ud i det frie, hvor de fire forbrændingsovne, såkaldte transportable feltkrematorier, var monteret.

Den 2. september fandt den første »Sonderaktion« sted, idet 500 russiske krigsfanger blev henrettet i løbet af natten. Mordene begyndte om aftenen efter appellen, der til fangernes store overraskelse kun varede to minutter. Efter appel-

afslutningen måtte fangerne i løb, begive sig til deres blokke, og de fik strenge ordre om at blive der.

En stor lukket lastvogn kørte derpå frem foran russerisoleringens gitterport, hvor 50 krigsfanger gennem et spalier af SS-folk blev drevet ind i vognen og kørt til »Industriehof«.

Hvide lyseduge og blomstervaser

Her arbejdede en arbejdskommando, der udelukkende bestod af kriminelle fanger — forarbejder var den berygtede Bøhm — med at slæbe ligene fra lighallen ud til forbrændingsovnene. Denne kommando var strengt isoleret og kom ikke i berøring med de øvrige fanger i lejren. Den boede i sin egen barak i »Industriehof« og modtog forplejning og rigeligt med alkohol fra SS-køkkenet.

Helt kunne forbindelsen mellem ligkommandoen og lejren dog ikke afbrydes, og der gik da heller ikke lang tid, før man inde i lejren vidste ret nøje besked med, hvad der foregik.

SS gik frem på den måde, at 50 fanger ad gangen blev lukket ind i omklædningsrummet, hvor man fortalte dem, at de skulle afluses og lægeundersøges, og hvor man bad dem klæde sig af. Derpå blev fangerne een efter een ført ind i undersøgelsesværelset, hvor en »læge« i hvid kittel — en SS-mand —

foretog skinundersøgelse. »Lægeværelset« var udstyret med hvide lyseduge og blomstervaser for at give et så indbydende indtryk som muligt.

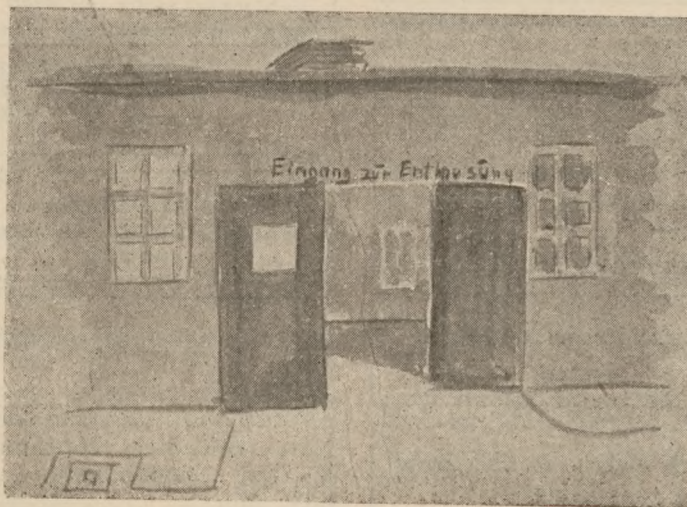
Når en fange var »undersøgt«, blev han ført til eksekutionsrummet, hvor han blev stillet under målestokkens vinkel og fik det dødelige nakkeskud, affyret af en SS-skytte, der sad skjult i rummet bag skydeskåret. Skuddet blev affyret gennem et hul i den lodrette del af målevinkelen og traf derfor altid med millimeters nøjagtighed.

Så snart liget var fjernet, fulgte den næste. En lampe lyste i »lægeværelset« og gav tegn om, at man var klar til en ny henrettelse.

Henrettelserne varede hele natten mellem den 2. og 3. september og foregik til larmende gramfonmusik, der skulle forhindre, at man i lejren hørte krigsfangernes skrig og knaldene fra skydningen. De tre krematorieovne kunne ikke følge med, og om morgenen lå flere hundrede lig i lighallen.

SS-morderne konstant berusede

De SS-folk, der deltog i mordaktionen, fik rigeligt med cigaretter og alkohol og var næsten konstant berusede. For hver 100 mord, en SS-mand begik, fik han et udmærkelstegn af kommandanten, Oberführer Hermann Loritz. Belønningen for et vist antal hundre-

Indgangen til aflusningsanstalten i Sachsenhausen

Wilhelm Burmesters
Bogtrykkeri
Aalborg

A. H. Frostholm
Algade 20 Telefon 369
Aalborg

Foto Gerlach
Algade 39 Tlf. 4888
Aalborg

Aalborg Dynamotor
Hougaard & Pedersen
Rosenlundsgade 9 Tlf. 7813
Aalborg

Forbrugsforeningen af 1872
Aalborg

Hans Jensen
Damefrisør
Bispensgade 17 Tlf. 7172
Aalborg

Skou & Andersen
Maskinfabrik
Jomfru Anegade 25 Tlf. 9591
Aalborg

P. Böttcher
Sølvsmed & Gravør
Kattesundet 1 Tlf. 2268
Aalborg

Ny Tid
Aalborg

Kroghs Papirlager A/S
Aalborg

Aalborg Kaffe- & Thehandel
Fr. Brorsen
Aalborg

H. Riekehr & Søn

Aalborg

Aalborg ny Vognmandsforretning
AALBORG

A/S Aalborg Margarinefabrik

Aktieselskabet
BAGERMESTRENS RUGBRØDSFABRIK

AALBORG

Einar Petersen
Muremester
Ryesgade 47 Tlf. 962
Aalborg

H. Ulf Nielsen
Aktieselskab
Aalborg

Johan Barding

Farveri & chem. Tøjrensning — AALBORG

I/S NORDJYSK SKJORTEFABRIK

v/ Chr. A. Christensen & Co.

AALBORG

E. Rühländer
Litografisk Etablissement
Aalborg

A/S Sophus Petersen
Vesteraagade 4 Tlf. 1299
Aalborg

Restaurant »KILDEN«

AALBORG

Rikard L. Hansen
Maskinfabrik
Tlf. 3402 Ryesgade 40
Aalborg

Chr. Springborg
Herremagasin
Bispensgade 14 Aalborg

de mord var en orlovsrejse til Italien.

Efter en dags hvilepause fortsattes mordene. For lettere at få russerne ind i bilen, der førte dem til »Industriehof«, viste man officererne nogle tiltrækkende arbejdspladser og lovede de russere, der ville arbejde der, 200 gram brød, 50 gram pølse og 10 gram margarine ekstra om dagen. Resultatet blev, at krigsfangerne trængtes som vanvittige for at komme med i bilen, der førte dem til mordstedet. Andre var klogere og satte sig til modværge, da de skulle køres til »Industriehof«.

I december 1941 udgik der ordre fra »Zentralbauleitung der Waffen-SS« til »Bauleitung Oranienburg« om omgående at bygge en ny og bedre henrettelsesbygning. Den fik navnet »Station Z« og var en stenbygning, der indeholdt visse tekniske forbedringer, bl. a. lyd-tætte mure. I januar 1942 begyndte man at bygge »Station Z«, i marts blev den taget i brug, og da aktionen i april blev erklæret for »vorläufig beendigt«, havde SS myrdet omkring 18.000 russere (Weiss-Rüthel).

Den 16. oktober 1941 blev der over russerisoleringen sat et skilt op med teksten »Krigsfanger — arbejdslejr«. Det skete samtidig med, at en undersøgelseskommission, aflagde besøg i lejren.

Med de store transporter af russiske fanger fulgte også sygdomme. Der udbrød plettyfus- og dysenteri-epidemi i lejren, som kostede mange menneskeliv. En enkelt SS-mand, Scharführer *Homann*, døde også. Den 16. november blev der iværksat lejrkarantæne, og udekommadoerne måtte som følge deraf ikke rykke ud i nogle måneder. Plettyfus spredes som bekendt gennem lus, og lejrledelsen iværksatte derfor en større desinficering af alle barakker. Det skete med blåsyregas fra firmaet *Tesch & Stavenov*, Hamborg, og hver barak måtte efter renselsesprocessen stå tom i to dage af hensyn til den giftige, lugtfri gas. I en af russerblokkene lod man dog fangerne sove allerede den næste nat. Det var juleaften, og

næste morgen fandt man 42 fanger døde.

Lig omviklet med pigtråd

Af tildragelserne i lejren i 1941 skal iøvrigt kort nævnes:

Februar: Lejrkantinens overskud androg i denne måned 40.000 mark i lommen på SS. — En dag i februar kom fra RSHA i Berlin en kiste direkte til krematoriet, som ikke måtte åbnes. Da den var for stor til at gå i ovnen, blev man alligevel nødt til at åbne den. Liget var viklet ind i pigtråd, og ansigtet overhældt med tjære, så det var helt ukendeligt.

Foråret: En rumænsk kriminel fange ankom til lejren. Han var tatoveret over hele kroppen og havde ikke eet hvidt sted. Selv fodsålerne var tatoveret. Da man maskinklippede ham, viste det sig, at han havde blå og røde tegninger og ornamenter på issen. Fangen var sund og rask, men SS ønskede tatoveringerne som et trofæ. En SS-læge gav ham en dødelig injektion, skrællede huden af og lod den gærve. I flere år smykkede den væggen i den anatomiske læresal.

Foråret: Den første bombesøgningskommando oprettedes. Fangerne fjernede blindgængere og tidsindstillede bomber i Berlin. Man stillede dem i udsigt, at de ville blive løsladt, når de havde deltaget i arbejdet tre dage. Der blev aldrig løsladt nogen. Der blev givet en ekstra ration brød, og der manglede aldrig frivillige. Mange meldte sig for at vise SS deres dødsforagt.

27. juli: De første franskmænd ankom til Sachsenhausen.

Sommeren: Den første hemmelige radiosender etableredes.

30. august: *Himmler* var på inspektion sammen med Franco-officerer. Beså i »Industriehof« et likørskab, som fanger byggede til ham, og som på det tidspunkt stod i 58.000 mark.

Strafappel i 22 graders kulde

November: En nat kl. 2 opstod der brand i lejrens »Unterkunftskammer«. Branden mentes påsat af kommandanten, *Hermann Loritz*, der var indviklet i sort børs- og underslæbsaffærer. Samtlige fan-

ger fra kammeret blev i »Zellenbau«s gård straffet med »Pfahl«, d. v. s. at de blev hejst op i en pæl i hænderne, som var lænket sammen på ryggen. Samme nat udbrød der brand i blok 13, hvor de kriminelle fanger boede. Hele lejren stod til strafappel, og *Loritz* beordrede de ca. 200 fanger fra blok 13 til at træde an ved porten i 22 graders kulde. Kl. 7 næste morgen var 18 ældre fanger faldet om af kulde. Blokældsten lod de 18 fanger føre til »Krankenbau«, men da en Scharführer rapporterede dette til *Loritz*, beordrede denne gennem Rapportführer *Hermann Campe* de 18 tilbage. De døde alle af kulde. Antallet af døde steg yderligere, og mange fik alvorlige forfrysninger i ansigtet, på fødderne og hænderne. Branden var påsat af en fange, der var blevet sindssyg. Han omkom i flammerne.

Det var iøvrigt i 1941, at lejrledelsen gav ordre til den politiske afdeling om at isolere samtlige jødiske grafikere, urmagere, optikere og juvelerer i barak 18. Senere kom barak 19 til. Om virksomheden i dette SS-falskmønterværksted har »Pigtråd« tidligere berettet. (Se nr. 3, 1954.)

Af en statistik fra 1941 fremgår det, at der i januar blev påvist lus hos 1628 og fnat hos 1384 fanger. I februar var tallene 1404 og 1286 og i marts 1894 og 1258.

Blandt de kendte fanger, der mistede livet i Sachsenhausen i 1941, var den kommunistiske politiker og landdagsmedlem *Max Lademann*.

(fortsættes).

DACHAU-KLUBBEN

Dachau-klubben mødes ved mindemærket for den ukendte k-z-fange, ved Helligåndskirken, juleaften kl. 14.45, for at nedlægge en krans og tager derefter ud i mindelunden til højtideligheden der finder sted kl. 15.45.

Vi beder alle bladets venner modtage vore bedste jule- og nytårssøskener, med tak for trofast følgeskab i 1954.

Redaktionen.

P. C. Petersen A/S

Aalborg

Holles Conditori

Aalborg

M. Kragelunds Fabriker

Aalborg

Th. Springborg A/S

Aalborg

Aalborg Amts Andels

Smørsalgsforretning

Bak & Uhrenfeldt

Automobil Reservedele og
Værktøj en gros
Kattesundet 45-47 Aalborg
Tlf. 7006 — 6461 Alba 10088

Hjalmar Wendelboe

Aalborg

Aalborg Fjerrenseri

Frederikstov

Dansk Durisol

A. m. b. a.
Nørresundby

Jysk Terrazzo Industri A/S

Østre Havn Nr. Sundby Havn
Tlf. Aalborg 6546

A. Riis

Aktieselskab
Nørresundby

Ingemann Mikkelsen

Skrædermester
Aalborg Tlf. 5399

*AN/S Himmerlands
Elektricitetsforsyning*

Aalborg

Interessentselskabet

Aalborg Teglværkers Kontor

AALBORG

Rechnitzer, Thomsen & Co.'s Eftf.

Aut. Skibsmægler

Aalborg

A/S Havnemøllen

AALBORG

1/8 Christiansen & Nielsen

Trælasthandel

Aalborg

H. Thorndahl

GL. AVLGAARD

AALBORG

S. C. Sørensen

Jern og Staalforretning A/S

Aalborg

HANS JENSEN A/S

AALBORG

Chr. Kjærgaard

AKTIESELSKAB — NØRRESUNDBY

Besættelsestiden på tryk

Af overbibliotekar Oluf Abitz

Redaktionen har bedt mig om at udarbejde en fortegnelse over besættelsestidens litteratur, såvel de mere dokumentariske fremstillinger som den skønlitterære produktion, der vedrører dette tidsrum. Vi har nu fået besættelsestiden på en vis afstand, og kan derfor også se på litteraturen med et større overblik. Den er blevet historie, der for de fleste er deres egen samtids historie, men som for hele den opvoksende ungdom er en fjern fortid, den ikke selv har oplevet. Det er derfor ganske naturligt, at man har ønsket, at det, der er skrevet om disse bitre år, nu også gøres tilgængelig i en oversigt, som kan være en vejledning for dem, der vil sætte sig ind i, hvad der skete, enten man nu vil genopleve den tid, set med andres øjne, eller man som de unge, der kun kender disse år fra de noget ældres fremstillinger, vil lære vilkårene under en besættelse at kende. For begge parter vil det være af værdi, at de begivenheder, der fandt sted, ikke glemmes, og at den indsats, der gjordes både af de organiserede, illegale bevægelser og ganske instinktivt også af størsteparten af befolkningen, blot ved dens almindelige holdning over for besættelsesmagten, kan vedblive at være et lysende eksempel på, hvordan et lille land organiserer sin modstand under udenlandsk tryk.

Den fortegnelse, som hermed bringes, tilstræber ikke og skal heller ikke være fuldstændig. Det tillader pladsen ikke, og det vil heller ikke være nødvendigt. Blandt andet forbigås i denne fremstilling i det store og hele den illegale litteratur, der væsentligt udfoldede sig som den daglige informationskilde, i mangel af en fri presse. For dem, der vil sætte sig ind i denne side af besættelsen, henvises til den fortegnelse over besættelsestidens illegale bøger, som bibliotekar mag. art. A. Fabritius indsendte

allerede i 1946, og som netop i disse dage er blevet efterfulgt af en mere udførlig bibliografi. De vil sikkert begge være tilgængelige i de offentlige bibliotekers læsesale, hvor man også vil kunne få udleveret en lille pjece om besættelsestidens bøger. (Læs med plan nr. 25).

De bøger, som nedenstående oversigt omfatter, vil kunne fås gennem alle offentlige biblioteker. Det gælder ikke blot centralbiblioteker, men også de mindste sognebiblioteker, idet der mellem alle bibliotekstyper er et snævert samarbejde, der gør det muligt at fremskaffe bøgerne fra andre biblioteker, hvis det stedlige bibliotek ikke selv ejer dem.

Allerede i løbet af det første år udsendtes en række bøger og værker, der gav en samlet oversigt over hele tidsrummet fra 9. april og frem til besættelsens ophør. Det har været af stor værdi, at de folk, som har været i brændpunktet eller selv har gennemlevet besættelsen, har meddelt deres opfattelse af tiden, og flere af disse værker viser sig da også at være skrevet af politikere eller journalister, som har været begivenhederne på nært hold. Men det lader sig ikke nægte, at det kan vel naturligt heller ikke være anderledes, at dette også har præget mange af de fremstillinger, som er fremkommet i disse første år. Vi har hermed fået en række dokumentariske, om end også vel personligt inspireret fremstillinger, der vil have en betydelig værdi som kildekrifter for den historiske forskning, som engang, når alle oplysninger er blevet undersøgt, må give os den endelige vurdering af, hvad der skete forud for og under besættelsen.

Samlede fremstillinger

Johs. Brøndsted og Knud Geddes: De fem lange år 1945—47 er vel nok med sine 3 store, gennemlustrerede bind det mest alsidige og

mest omfattende værk. Medarbejderne er folk fra de forskellige politiske lejre, som f. eks. Ole Bjørn Kraft, Bramsnæs, biskop Øllgård, Jens Rosenkjær og Frode Jacobsen, og det søger med stor detailrigdom at give en så objektiv skildring på bredt grundlag, som det på det daværende tidspunkt har været muligt.

Også »Danmark besat og befriet« 1945—48 i 3 bind hører til de store værker, som man ikke kommer uden om, når man vil sætte sig ind i besættelsestidens historie. Det er skrevet af bl. a. Vilh. Buhl, Hans Hedtoft, Eiler Jensen med Hartvig Frisch som hovedredaktør. Selvom begivenhederne er skildret, som de har formet sig, set med socialdemokratiske øjne, er værket historisk objektivt og fordomsfrit i sin indstilling, og det behandler såvel den politiske, den økonomiske som den kulturelle udvikling.

Som det tredje store nøgterne værk kan nævnes det af Åge Friis redigerede Danmark under Verdenskrig og Besættelse fra 1946—48 i 5 bind. Den politiske udvikling er indtil 1941 gennem en kronologisk redegørelse skrevet af P. Munch, mens Harald Petersen og J. Herfelt har behandlet afsnittet

Bjørn Svenssons bog om den 9. april har en farverig forside.

Andersen & Cordes A/S

Aalborg

E. Barsted

Boulevarden 27

Telefon 5885

Aalborg

Holten- Andersen

Maskinforretning

Aalborg

Aalborg Stanseværk

Ryesgade 47

Aalborg

Aktieselskabet

De forenede Textilfabrikker

Aalborg

Nordjysk

Metal- Traadvarefabrik

v. J. Sørensen

Tlf. 6941

Kastelvej 21

Aalborg

Central-Trykkeriet

Aalborg

Hans Larsen A/S

Aalborg

Falcks Redningskorps A/S

Aalborg

Modehjørnet

KAY JOHANNESSEN A S

AALBORG

Mammen & Drescher A/S

Aalborg

Aalborg Aktie-Bryggerier

»LIMFJORDEN«, »URBAN« og »SKANDIA«

Harald Jensen & Søn

Telf. 3036-8016

Trælasthandel

Aalborg

R. G. ANDERSEN

Karosserifabrik

Aalborg

J. P. JENSEN & CO.

Aalborg

AKTIESELSKABET

Aalborg ny Dampmølle

HUGO NIELSEN

Tlf. 8148

Klædevarer en gros

Aalborg

om politi og retsvæsen. Om dansk ungdom, skole og fri oplysning har Højberg Christensen og Johs. Novrup skrevet, og den økonomiske udvikling er skildret af bl. a. Vilh. Buhl, J. O. Krag og Viggo Kampmann. For at gøre værket så objektivt i sin bedømmelse som muligt er manuskripterne til de enkelte afsnit blevet gennemlæst af mænd, der ud fra andre synspunkter og anden politisk opfattelse har kunnet kritisere og supplere.

Vilh. la Cours 3 bd's værk: Danmark under Besættelsen 1945—47 er blevet til i den tid, hvor forfatteren efter tyskernes påbud var afsat fra sit embede, og navnlig de politiske afsnit er stærkt personligt præget som et skarpt indlæg i debatten om besættelsestiden. Artiklerne om forholdene inden for de forskellige erhverv og om hjemmefrontens indsats bringer mange saglige oplysninger af stor værdi.

Endnu et større værk skal nævnes i denne forbindelse, nemlig det af den sønderjyske redaktør Chr. Refslund og overlæge Max Schmidt redigerede: Fem Aar. Indtryk og oplevelser 1945—46 bd. 1—3. Det er skrevet af en lang række medarbejdere, hvorved det får betydning som historisk kildekrift, om end også i en vis henseende noget ensidigt. Navnlig afsnittene om modstandskampen bringer adskillige interessante enkeltheder.

Af væsentlig mindre omfang og også gennemgående mere journalistisk prægede er følgende bøger: Poul Hansen: Danmark under Besættelsen Begivenhederne i Aarene 1940—45). 1945. 36 s. ill. (faglig læsning nr. 4).

Harald R. Martinsen: Kampen for Danmark 1945. 344 s., der bør læses i den nye reviderede udgave, da den første gav anledning til en del kritik.

Per Møller: Kanarieflugten og Hitler fra 1945, 218 s., som kun omhandler tiden indtil efteråret 1943, perioder, hvor Danmark med Churchill's udtryk var »lystmorderens kanarieflugt«.

Frede Nielsen: Danmark i Besættelsestiden. 1945. 166 s., er en saglig fremstilling beregnet som

grundbog til brug for oplysning om Danmark i udlandet, udsendt af Det danske Selskab.

Aage Svendstorp: Fem Aar i Lænker. Danmark under Besættelsen. 1945. 448 s.

Chr. Søndergaard: I tyske Lænker. Billeder fra Danmark under Besættelsen. 1945. 332 s.

Th. Thaulow: Konge og Folk gennem Brændingen 1937—1945. 1945. 484 s. ill., der giver en personlig præget skildring af kongehusets stilling under besættelsen.

M. Vinding: Politisk Poker. Nogle Træk af dansk Politik fra 9. April 1940 til 30. Oktober 1945. 1946. 118 s.

Kort efter 5 maj udsendtes forskellige billedværker, der har dokumentarisk værdi. Størsteparten af de heri gengivne fotografier stammer fra den tid, hvor billedmaterialet ikke kunne komme frem i dagspressen. Selvom en del af de større værker også bringer et rigt holdigt illustrationsmateriale, vil disse billedværker stadig bevare sin betydning som supplement til de almindelige, historiske fremstillinger.

De vigtigste er:

Ernst Fr. Hansen: Besat og befriet. En samling dokumentariske Billeder fra Danmark under Besættelsen og ved Befrielsen. 1945. 134 s.

Fra Undertrykkelse til Befrielse. 5 Aars Besættelse i Billeder. Udg. af Dagbladet Politiken. 1945. 96 s. ill.

Gunnar Hansen: Danmarks Kamp for Frihed og Ret. En Billedbog om Besættelsestiden. 1945. 96 s. ill.

C. Næsh Hendriksen: Den danske Kamp i Billeder og Ord 1945—48. 960 s.

Ernst Mentze: 5 Aar. Besættelsen i Billeder. 1945. 286 s. ill.

Den politiske udvikling

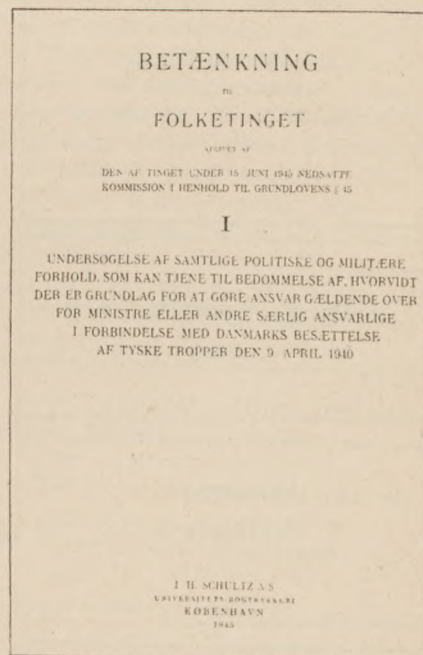
Vil man sætte sig grundigt ind i, hvad der skete forud for og efter den 9. april og følge de politiske forhandlinger under hele besættelsestiden, vil den parlamentariske kommissions betænkninger være en uundværlig materialsamling. Så godt som alle førende poli-

tikere er blevet afhørt om begivenhederne, og deres udsagn er stenografisk blevet nedfældet i den lange række af betænkninger, som kommissionen har tilsendt folketinget fra 1945 og helt frem til 1954. Netop i disse dage skal der afgives indstilling til folketinget, om der skal rejses rigsretsanklage mod nogen, men uanset udfaldet heraf vil man i disse betænkninger have et uvurderligt kildemateriale for den historiske forskning.

Her kan man læse om de politiske og militære forhandlinger, der førtes omkring selve besættelsen, om de forskellige regeringskriser, de enkelte ministres forhold (bl. a. om retshåndhævelsen og om de danske entreprenørers arbejde for besættelsesmagten), om den politiske virksomhed og det tyske mindretals stilling.

Vilh. la Cour har i en mindre pjece: »Den parlamentariske venligst tilegnet« fra 1950 rettet en skarp kritik af kommissionens redegørelse for Højgård-kredsens arbejde for at få dannet en anden regering i efteråret 1940.

En anden dokumentsamling, som på mange punkter supplerer den

Den parlamentariske kommissions beretnings forside har antagelig verdensrekord i kedsommelighed.

Aalborg Andelsmejeri

Aalborg Stiftstidende

A. Abel A/S

Aalborg

Terpa

Sankelmarksgade 15 Tlf. 6804

Astoria Bio

Aalborg

A. W. Milling

Aktieselskab

Østerbro 37 a Tlf. 88 og 89
Aalborg

Aalborg Jernstøberi A/S

Aalborg

Aktieselskabet

F. Hestbech & Co.

Aalborg

Risgaards Stigefabrik

Tlf. 3401 - 7779 Aalborg

Nordjysk Bank

Aktieselskab

AALBORG

AALBORG DISKONTOBANK A/S

AALBORG

N. K. Strøyerberg & Co.

Aalborg

A/S BRØDRENE BENDTZEN

Aalborg Trælshandel

THUEN

GRAVENSGADE 2

Telf. 521

Aalborg

Boston

AALBORG

parlamentariske kommissions betænkninger, er »Frit Danmarks Hvidbog. Besættelsestiden i Dokumenter og Kommentarer« fra 1945—46. 1—2. Også den beskæftiger sig med de politiske og økonomiske forhold, med undtagelseslovgivning og andre antidemokratiske indgreb, redegør for de nazistiske gruppers virksomhed, skildrer frihedsbevægelsens indsats i Danmark og de frie danskes arbejde i udlandet. I 2. bd. findes der en liste over alle besættelsestidens ofre.

Også Niels Alkils håndbog: Besættelsestidens Fakta, 1946—46. 1—2 er en nyttig dokumentssamling. Den er tænkt som en håndbog med henblik på lovene af 1945 om landskadelig virksomhed m. v. og er derfor egentlig beregnet for dommere, sagførere og jurister, men den giver en så fyldig oversigt over de politiske begivenheder, at man heri vil kunne finde oplysninger af almen interesse, som ikke kan ses andre steder.

Om den politiske udvikling findes der en interessant bog »Den politiske Modstand under Besættelsen« fra 1946. 248 s. skrevet af retsstatsmanden Oluf Pedersen, der var sekretær i det nimbandsudvalg, som de politiske partier havde nedsat til at varetage samarbejdet mellem dem indbyrdes. Der er i denne bog redegjort for dette udvalgs indsats, som navnlig henimod krigens slutning fik større og større betydning, blandt andet ved det nære samarbejde med administrationen i den regeringsløse tid.

Endvidere kan nævnes:

H. Hansen: Besættelsens fem onde Aar. Politisk Strejftog over Udviklingen fra 9. April til 5. Maj 1945. 1946. 244 s., der er skrevet af redaktøren for venstres pressebureau. Giver navnlig interessante oplysninger om pressens vanskelige stilling.

Træk af Besættelsestidens politiske Indsats. En Redegørelse fra det konservative Folkeparti. (Omslagstitel: Den hemmelige rigsdag 1940—45). 1945. 321 s. ill.

Knud Brix og Erik Hansen: Dansk Nazisme under Besættelsen. 1948. 72 s. ill.

Som et forsvarsskrift for den førte politik fremtræder Erik Scavenius: Forhandlingspolitikken under besættelsen. 1948. 199 s. mens Hans Kirk og Martin Nielsen i »Processen mod Scavenius« 1946. 152 s. med benyttelse af den foreliggende litteratur opstiller en fingeret proces og overlader dommen til læserne.

Artikler og taler om de politiske forhold

Mogens Fog: Danmark frit 1942—46.

Artikler og Taler. 1947. 222 s.

Frit Danmark. Det illegale Frit Danmark 1942—45. 1946. 478 s., der indeholder et optryk af det illegale blads artikler.

Aksel Møller: Illegale Artikler. 1945. 32 s.

J. Christmas Møller: Danmark under den anden Verdenskrig. Artikelserie i »Frit Danmark«, London fra 28. Maj 1942 til 30. April 1943. 1945. 176 s.

J. Christmas Møller: Naar Danmark atter er frit. Artikelserie i »Frit Danmark«, London fra 1. Januar 1944 til 17. Marts 1945. 1945. 72 s.

Disse bøger giver tilsammen et udmærket billede af det frie Danmarks stilling til besættelsen, set såvel fra London som fra de illegale gruppers side. Gennem radio og illegal presse blev disse syns-

punkter kendt viden om og fik væsentlig indflydelse på befolkningens holdning.

I denne forbindelse skal blot nævnes Torgny Segerstedts politiske artikler fra »Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning«, der er optrykt i bogen »Idag« 1945. Mange danske fulgte under krigen på den ene eller den anden måde, hvad Torgny Segerstedt skrev i sin daglige spidsartikel, og den store djærvhed, hvormed han talte ikke blot direkte mod Hitler, men også mod den svenske officielle politik, styrkede også her i Danmark modstanden mod besættelsesmagten.

Frihedsrådet

Om tilblivelsen af modstandsbevægelsens regering »Frihedsrådet«, dets arbejde og dets mænd foreligger der en velskrevet bog af Halfdan Lefèvre: »Mændene i Danmarks Frihedsråd« 1945. 192 s., som giver en udmærket karakteristik af de enkelte personer og deres indsats.

En bog, der ligeledes giver værdifulde oplysninger om frihedsrådets dannelse og arbejde, skrevet af en af dets egne mænd er Erling Foss: Fra passiv til aktiv Modstand. Breve, Microfilmsrapporter til London og Skildring af Frihedsrådets Fremkomst dækkende Perioder. April 1940 til Februar 1944. 1946. 344 s.

Kaj Berg Modsen (udg.) Danmarks Frihedsråd. Tegninger: Otto Christensen. Indledningsdigt: Poul la Cour. 1946. 42 s. ill.

Når Danmark atter er frit. Danmarks Frihedsråd fremsætter en Plan for den første Periode efter Besættelsens Ophør. 1945. 16 s.

Ethvert brev bør forsynes med vore smukke mærkater i farvetryk.

Vi har to at vælge imellem:

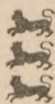
1. Bernadotte-mærkatet med hans billede.
2. Kammeraternes Hjælpefonds mærkat.

Begge mærkater foreligger i ark med 25 stk. à 10 øre og fås ved at indsende beløbet til giro 780, Kammeraternes Hjælpefond, St. Kannikestræde 10, København K.

De indkomne beløb går til fondens hjælpearbejde.

Halfdan Lefèvre

MÆNDENE I DANMARKS FRIHEDSRÅD

PRIOR

Duzaine Hansen
Bispensgade 11
Aalborg Tlf. 868

Bolette
Algade 21 Aalborg
Tlf. 9777 Giro 50465

City Trikotage A/S
Algade 30 Aalborg

Herning
v/ Carl Davidsen
Algade 10-12 Aalborg

Ebba Larsen's
Fiske- Vildt- og Fjerkræ-
forretning
Vesterbro 55 Tlf. 25 — 7601
Aalborg

Robert Mikkelsen
Urmager
Algade 53 Tlf. 2761
Aalborg

G. Wagenblast
Danmarksgade 78
Aalborg

Riborg Drost
Palæteatret
Aalborg
Tlf. 2469

Aalborg
Væddeløbsforening

Konto Kontoret
Kongensgade 6 Aalborg

POUL BANG

AALBORG

Aalborg Tømmerhandel

A. Jul Jørgensen

Aalborg

A/s Hygeaa, Aalborg

Kristensen-Elsøe's Farve & Lakfabriker

G. ELLERMANN I/S

Telf. 8001 (4 Linier)

Vesterbro 102-104

Aalborg

Magasin

Skjødt & Mouritsen

Aalborg

Peder P. Hedegaard

Aktieselskab

Nørresundby

A/S AALBORG
RUTEBIL-STATION

JUNGS
BOGHANDEL
STEPHAN AGGER Skive

A/S C. O. JENSEN
Maskinfabrik
Brovst

Sæby Jernstøberi &
Maskinfabrik A/S

H. M. Hyttel
Snedkermester
Møbel & Ligkiste Magasin
Tlf. Sæby 166

Frode Thomsen
Skotøjsmagasin
Sæby

B. P. Stationen
Telefon 212 Sæby

K. Hjortlund-Svendsen
Isenkram
Tlf. 18 Sæby

Andelskartoffelmelsfabriken
Vendsyssel
Tlf. 115 Dybvad

Automobilforretningen
v. J. C. Andersen
Tlf. 108 Dybvad

Dronninglund Sogn
og Omegns
Spare- og Laanekasse

Sæby og Omegns
Sparekasse

Aktieselskabet Sæby Bank

Ostvendssysels
Andelssvineslagteri

SÆBY

Harald Carstens
Sæby

Sæby Motor Compagni
Sæby

N. Nørregaard

Murermester - Sæby, Telf. 313

Lauritz Christensen
Murermester
Aalborgvej 28 Sæby

A/S Landbosparekassen
i Aalborg

^A/_S Sæby Fiske-Industri
SÆBY

Aalborg By's og Omegns Sparekasse

Lange & Unmack ^A/_S

Tlf. 3103 - Aalborg

LANGHOLT BØRNEMÆLK

Dansk Andels Cementfabrik

NØRRSUNDBY

A/M »Fladstrand«

Frederikshavn

O. S. Idskou

Frederikshavn

By og Landbosparekassen i
Frederikshavn

P. Conradsen

Frederikshavn

A. Bjerrum Maskinfabrik A/S

Frederikshavn

H. F. Hassing

Alle Arter Forsikringer

Tlf. 178 Frederikshavn

H. C. Kragsskov

Frugt en gros

Telefon 1516 Frederikshavn

**Frederikshavn Jern- og
Staalforretning A/S**

I. P. Jensen

Frederikshavn

A/S

Arbejdernes Fællesbageri

Frederikshavn

Einar Høgsted I/S

Installatør

Frederikshavn

Hofmanns Hotel

Frederikshavn

Stenberg

Danmarksgade 73 Frederikshavn

Havnegades Læderhandel

Axel Jørgensen

Tlf. 244 Frederikshavn

»Gamma« Motorfabrik

Frederikshavn

A/s Frederikshavn

Fiskehermetik & Konservesfabrik

Frederikshavn

Elektra I/S

Frederikshavn

Ove Jensen

Installationsforretning
for Centralvarmeanlæg

Frederikshavn

E. V. Dyhr

Frederikshavn

Karl E. Pedersen

Isenkram - Udstyr

Sindal Telf. 7

I. C. Søholm

Manufaktur
Skagen

Sparekassen

for Skagen og Omegn

Chr. Christensens

Maskinfabrik

v. Sv. Aa. Larsen & O. Ratje

Skagen

Frederikshavn Fiskeauktion

Statsautoriseret

Niels Bjerregaard

Recke Petersen &

Gade Nielsen

aut. Elektroinstallatører

Tlf. 292 Skagen

H. Nielsen & Søn

Vaadbinderi

Telf. 636 Skagen

FOTO

Frederikshavn

Emil Sørensen's Eftf.

Elektroinstallation

Tlf. 175 Frederikshavn

Sindal og Omegns
Spare- og Laanekasse
Sindal

A/S Sindal Bank
Filial af A/S Hjørring
Discontobank

Aktieselskabet
Skagens Bank

Brdr. Nipper

Skibsbyggeri
Skagen

Holger Larsen

Fiskeexport

Ny Havn Tlf. 1269
Frederikshavn

Trikohl-Renseri

Vi-Ka

Tlf. Skagen 276

**I/S Skagen Savværk &
Emballagefabrik**

Tlf. 420 Skagen

Harald Christiansen

Kolonial og Skibsprovantering

Tlf. 125 Skagen

J. Grüner
Skotøjsforretning Skagen
Tlf. 137

Oscar Skougaard
Aut. Installatør Skagen
Tlf. 345

Farvehandler Lind
Skagen

Andersen & Sørrig
Maskinfabrik Skagen

Lars Bech
Købmand Skagen

Herning Linnedfabrik
Herning

Niels Krøjgaard
Trikotagefabrik Herning

Søren Madsen
Fredensgade 42 Aarhus

N. L. Nielsen
Kolonial - Korn - Foderstoffer
Solbjerg pr. Aarhus

Niels Peters Kro
Tlf. 12 Solbjerg pr. Aarhus
Det er her man spiser

Dan Helles
Bech Grauballes Eftf.
Solbjerg pr. Aarhus Tlf. 16 - 227

JOHAN SØRENSEN
Bagermester
Kolby Samsø

Folkebanken for Herning og Omegn

AKTIESELSKAB

Herning

Herning Handels og Landbrugsbank

Aktieselskab

HERNING HEDE OG DISCONTOBANK

AKTIESELSKAB

Nylontex

LAVEN ST.

Aktieselskabet

Landbobanken i Randers

Aktieselskabet
Banken for Randers
og Omegn

Randers Handskefabrik

Ingvard Bach
Mineralvandsfabrik
Randers

A/S Mejeriet Aagaard
Aagaard

Kino Dalæet

RANDERS

1/5 RANDERS KORN

Randers

S. K. Bendtsen
Murermester Hinnerup

Hinnerup Bogtrykkeri
Tlf. 85

**Voldby Cementstøberi
& Kalkmørtelfabrik**
S. K. Jensen
Tlf. 35 Voldby

Biografen
Tlf. 57 Hinnerup

Indholdsfortegnelse for 1954

Artikler med forfatternavn:

	Side
O. Abitz: Besættelsestiden på tryk	303
Nik Bøggild: K-z-lejren Dachau er nu mønster-boligkoloni ..	237
Åge E. Damtoft: Buchenwald d. 11. april 1954	109
Hans Fosmark: En dag kommer oprejsningen	111
Hans Fosmark: Danmarks befrielsesgeneral er i dag gartner	155
Johs. Fosmark: Er vort blad negativt og hadefuldt?	23
Johs. Fosmark: Slut op i protestaktionen	26
Johs. Fosmark: 10-året for folkestrejken i København	163
Johs. Fosmark: Chr. Ulrik Hansens sidste hilsen	171
Johs. Fosmark: Hvidsten-gruppens indsats	173
Johs. Fosmark: Nyoprettet professorat i Oslo bærer Seips navn	175
Johs. Fosmark: Officiel hyldest til mændene bag 20. juli	187
Johs. Fosmark: Modstandsbevægelsens initiativkomite ..	197
Johs. Fosmark: 19. sept. deporteredes det danske politi	215
Poul Gøtzsche: Hvad kæmpede vi egentlig for?	19
Poul Gøtzsche: Feriebrev fra Kegnæs	153
J. B. Holmgård: Pigtrådssydommen	47
J. B. Holmgård: Omfattende Sachsenhausen-proces mod lejrældste	67
J. B. Holmgård: De tyske dokumenter om danskes ophold i k-z-lejrene	83
J. B. Holmgård: Kædeaktion af nye Sachsenhausen-sager	89
J. B. Holmgård: Ernst Fürst Hohenberg død	91
J. B. Holmgård: K L Sachsenhausen	221, 241, 267, 297
Inger Holt: De, der sad, og vi der stod	9
H. Kornbeck: Til medlemmerne	

af Kammeraternes Hjælpefond	15
H. Kornbeck: Åbent brev til redaktør Leif B. Hendil	31
H. Kornbeck: Kammeratskabsstævnet i 1955	93
Erling Kristiansen: Dyb og stærk roman	49
Hans Jørgen Lembourn: Dem, vi nu har mistet, skal vinde sejren gennem os	127
Odd Nansen: Verden trænger til humanisme	61
Børge Næsted: På »himmelfartstur« gennem Vestjylland ..	63
O. Olesen: På rejse bag jerntæppet	149
K. O. Poort: Et besøg i Bergen-Belsen lejren i Tyskland	271
R. Prytz: Modstandsbevægelsen og de gamle politikere 3, 35, ..	59
R. Prytz: Grundlaget for modstanden mod tysk genoprustning	247
R. Prytz: Vesttysklands genoprustning	280
Poul Riis: Jul bag pigtråd	283
Hans Rütting: Fra Tyskland i dag	131
Hans Rütting: Genoprustningen i den tyske østzone	189
Hans Rütting: Græske modstandsfolk og tyske turister ..	287
A. H. Spangenberg: Svar på spørgsmål	143
A. Wass-Møller: K L Buchenwald	25, 43, 93, 121

Artikler og notitser om Kammeraternes Hjælpefond:

Hvert blads side 2 indeholder uddrag af fondens fundats og fortegnelse over bestyrelsesmedlemmerne. Mærkaterne omtalt	11, 119, 307
Sv. Darling fylder 65	32
Feriehjemmet på Kegnæs	104
K. Hs. virksomhed	107
Bestyrelsesmøde i K. H.	136
Carnegie-helt fra Kegnæs	184
K. H.s bestyrelse om Bernadotte-monumentet	249
Program for stævnet 1955	259
Bestyrelsesmøde i K. H.	261

Fangeklubber og foreninger:

Til samtlige fangeforeninger og fangeklubber i Danmark	21
Der arbejdes på oprettelsen af fællesudvalg for alle tidligere k-z-fanger	41
Dachau-klubben	56, 80, 113, 160, 256, 293
Landsstævne	80
Generalforsamling i foreningen Gestapofangerne	99
Buchenwald, box 8	261

Frihedskollegierne:

Kollegieliv rummer fordele og farer	51
Skal 4-maj kollegiet i Odense være sommerhotel?	73
Formandsskifte i Esbjerg	73
Der udsendes årsskrift	104
Årsskrift fra Odense	160
Aldersgrænse nedad?	275

Særlige kongresser:

Europæisk kongres om k-z-lejrenes eftervirkninger	125
Rystende beretninger fra lægekongres	139
Internationalt møde mod k-z-lejrsystemet	147

Forsider:

Januar: Granitkorset i Hørbylunde bakker, hvor tyskerne for 10 år siden myrdede Kaj Munk
Februar: Relieffet på frihedskollegiet i Ålborg, projektorbelyst.
Marts: Anker Hoffmanns monument til byen København.
April: Gudmundsen Holmgrens dobbeltstatue foran 4-maj-kollegiet i Esbjerg.
Maj: 4-maj-dagens plakat.
Juni: Danmarks befrielsesgeneral, general Dewing.
Juli: Folkestrejken 1944. Hagekorset brændes.
August: På vagt for Danmark.
September: Monumentet i Fyns mindepark.
Oktober: Rytterstatuen af Christian den X.
November: Staden København bringer vagtværnet sin tak.
December: Juleaften i Alt-Garge.

15-01